

VAPAAEHTOISTYÖMATKAILIJAN MATKAILIJA- PROFIILI JA ENSISIJAISET MOTIIVIT

Mari Nousiainen

Opinnäytetyö
Lokakuu 2011
Matkailun koulutusohjelma
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu

Matkailun koulutusohjelma

NOUSIAINEN, MARI:

Vapaaehtoistyömatkailijan matkailijaprofiili ja ensisijaiset motiivit

Opinnäytetyö 75 s., liitteet 6 s.

Lokakuu 2011

Tutkimuksen aiheena oli määritellä tyypillinen Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry:n kautta vapaaehtoistyömatkalle lähtevä suomalainen matkailija ja selvittää häntä ensisijaisesti motivoivia tekijöitä. Tavoitteena oli tuottaa järjestölle tietoa, jota se voi hyödyntää projektien kehittämisessä ja myös uusien jäsenten etsimisessä. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry:n kanssa ja se oli avoin kaikille järjestön jäsenille.

Tutkimusmenetelmänä oli e-lomakkeena toteutettu puolistrukturoitu kysely, joka julkaistiin järjestön sähköisessä uutiskirjeessä ja Facebook-profiilissa. Kyselyn tuloksia analysoitiin yhteensä seitsemän matkailijatyyppejä ja matkailijoiden motiiveja kuvaavan teorian avulla. Tulosten pohjalta luotiin tyypillisen vapaaehtoistyömatkailijan matkailijaprofiili. Vastausten pieni määrä on otettava huomioon, sillä se vaikuttaa laskettuihin suhteellisiin osuuksiin jonkin verran.

Tulosten pohjalta luotiin tyypillisen KVT:n kautta ulkomaille vapaaehtoistyöhön lähtevän matkailijan profiili, joka suurelta osin vastaa myös aiemmin saatuja tutkimustuloksia. Tyypillinen vapaaehtoistyömatkailija on siis tulosten mukaan 28–37-vuotias uusimaalainen työssäkäyvä nainen, jolla on korkeakoulukoulutus ja joka kuuluu vuositulojensa perusteella keskituloisiin. Hän on lapseton sinkku, joka harrastaa liikuntaa ja kulttuuria. Hän on matkaillut aiemmin eri puolilla maailmaa ja suosii omatoimimatkoja niiden vapauden ja itsenäisyyden vuoksi. Vapaaehtoistyö ja auttaminen kuuluvat hänen arkeensa, mutta vapaaehtoistyömatkalle lähdön syyt ovat pääasiassa egoistisia; matkalle lähdetään esimerkiksi etsimään uutta sisältöä elämälle. Itse projektin toisarvoisuudesta kertoo jo sekin, että tyypillinen vapaaehtoistyömatka suuntautuu Eurooppaan, on kestoaltaan lyhyt ja aiempaa kokemusta tarvitaan harvemmin. Työ on usein sosiaalista työtä, esimerkiksi lasten, nuorten ja vanhusten parissa toimimista.

Tyypillisen vapaaehtoistyömatkailijan profiilin, motiivien ja suosituimpien matkojen perusteella voidaan kehittää uusia projekteja ja tiedetään millaisille vaihtoehtoilta on kysyntää. Tuloksien pohjalta ehdotettiin myös keinoja uusien potentiaalisten jäsenten ja vapaaehtoistyömatkailijoiden löytämiseksi. Vastaajien palaute matkoista oli pääasiassa ehdottoman positiivista ja järjestön toiminta apuna sopivan projektin etsinnässä sai paljon kiitosta.

Asiasanat: vapaaehtoistyömatkailu, vapaaehtoistyömatkailija, matkailijaprofiili, motiivi, vaihtoehtomatkailu

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences

Degree program in tourism

NOUSIAINEN, MARI:

Volunteer tourist's traveler profile and main motivators

Bachelor's thesis p. 75, appendices p. 6

October 2011

The topic of this survey was to define a typical Finnish voluntourist who goes on a volunteer vacation via Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry and to determine his motivational factors. The purpose was to produce information that can be used by the organization in developing projects and finding new members. The survey was carried out in co-operation with Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry and it was open to all the members of this organization.

The research method was a semi-structured survey which was implemented as an electronic blank form. The blank form was published in the electronic news letter and the Facebook profile of the organization. The received results were processed with Excel spreadsheet software. The results of the survey were analyzed on the basis of theories on tourist motivations and types of tourists. According to the results, a profile of a typical voluntourist was created.

According to the results, a typical voluntourist is 28 - 37 years old single woman with no children from southern Finland, who is working, has a university degree and who is in the middle class according to her annual income. She is interested in culture and exercising. She has travelled earlier around the world and prefers independent travelling because of its freedom. Although volunteering and helping others is part of her normal life, the main reason for going on a volunteer vacation is egoistic; she wants to find a new content for her life. Vacation is often takes place in Europe, it's short and qualifications are seldom required, which also tells that the project itself has less importance than the self enhancement. The work is often related to social work, for example working with children or elderly.

The profile, motivations and the most popular projects can help in developing new projects and give information on the demand. Based on the results, ways of finding new members were also suggested.

Keywords: volunteer tourist, volunteer tourism, traveler profile, motivation, alternative tourism

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
1.1 Vapaaehtoistyön ja vapaaehtoistyömatkailun historiaa	7
1.2 Vapaaehtoistyömatkailu	8
1.3 Tutkimuksen kohde ja tutkimuskysymykset.....	9
1.4 Aineisto ja menetelmät	10
1.5 Käsitteet ja teoriat.....	11
1.5.1 Vapaaehtoistoiminta, vapaaehtoistyö ja kolmas sektori	11
1.5.2 Matkailu	12
1.5.3 Matkailija	12
1.5.4 Vaihtoehtomatkailu	13
1.5.5 Vapaaehtoistyömatkailu	13
1.5.6 Ekomatkailu	14
1.5.7 Kestävä kehitys	14
1.5.8 Motiivi, motivaatio ja motivaatiotekijät.....	14
1.5.9 Teoriat	15
1.6 Tutkimuksen kulku.....	16
2 VAPAAEHTOISTYÖTÄ JA -TOIMINTAA.....	17
2.1 Miten vapaaehtoistyö sai alkunsa?.....	17
2.2 Vapaaehtoistyötä Suomessa	18
2.3 Suomalaisia motivoivat tekijät	19
3 VAPAAEHTOISTYÖMATKAILU	21
3.1 Vapaaehtoistyömatkailun kehittyminen ilmiöksi.....	21
3.2 Monenlaista vapaaehtoistyömatkailua.....	22
3.3 Syitä vapaaehtoistyömatkalle lähtöön	24
3.4 Tutkimuksia vapaaehtoistyömatkailijoiden motiiveista.....	25
3.5 Vapaaehtoistyömatkailijan suhde kohdekulttuuriin ja paikallisväestöön ..	27

3.6 Mahdolliset negatiiviset vaikutukset	28
4 KANSAINVÄLINEN VAPAAEHTOISTYÖ RY	30
4.1 Järjestön perustaminen	30
4.2 Järjestön toiminta	30
4.3 Työleireille lähteminen.....	32
5 TUTKIMUSSUUNNITELMA JA TEORIAT	33
5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	33
5.2 Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät	33
5.3 Tutkittava joukko	35
5.4 Teoriat	36
5.4.1 Sylvan.....	36
5.4.2 Plogin matkailijatyypittely.....	37
5.4.3 Cohenin matkailijatyypittely	38
5.4.4 McIntosh ja Goeldner	39
5.4.5 Maslow'n tarvehierarkia.....	40
5.4.6 Crompton.....	40
5.4.7 Graburn	41
6 TULOKSET	42
6.1 Vastaajien sukupuolijakauma	42
6.2 Vastaajien ikäjakauma	43
6.3 Vastaajien asuinpaikka.....	44
6.4 Vastaajien koulutustaso.....	45
6.5 Vastaajien työllisyystilanne.....	46
6.6 Vastaajien vuositulot	47
6.7 Vastaajien harrastukset	48
6.8 Vastaajien parisuhdetilanne	49
6.9 Lapset.....	50

6.10 Vastaaajien aiempi matkailuhistoria	51
6.11 Matkojen tarkoitus	51
6.12 Mieluisin matkailumuoto	52
6.13 Vapaaehtoistyö vastaajien tavallisessa arjessa.....	54
6.14 Vapaaehtoistyömatkat	55
6.15 Syy matkalle lähtöön	58
6.16 Ajatuksia ja kommentteja.....	60
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	63
7.1 Matkailijaprofiili	63
7.2 Pohdintaa matkailijaprofiilin pohjalta	64
7.3 Tulosten sovellusta teorioihin	66
8 LOPUKSI	70
8.1 Uusia tutkimusaiheita	70
8.2 Prosessin arviointia	70
LÄHTEET	73
LIITTEET	76

1 JOHDANTO

Vapaaehtoistyömatkailu on kolmen viimeisen vuosikymmenen aikana noussut ilmiöksi niin sanotun tavallisen lomamatkailun rinnalle. Vapaaehtoistyömatkalla tarkoitetaan vapaa-ajan matkaa, jonka olennaisena osana on palkaton työskentely jonkun ihmisen, yhteisön, organisaation tai projektin hyväksi. Syinä suosion kasvamiselle on sanottu olevan esimerkiksi lisääntynyt tietoisuus ympäristön ja yhteiskunnan epäkohdista, uusien kokemusten kaipuu ja halu etsiä uusia vaihtoehtoja tavalliselle lomamatkailulle (Novelli 2005, 185). Vapaaehtoistyömatkailu on mahdollisuus tutustua myös tuntemattomampiin kohteisiin tavalla, jota niin sanottu tavallinen matkailija ei välttämättä pääse kokemaan.

1.1 Vapaaehtoistyön ja vapaaehtoistyömatkailun historiaa

Vapaaehtoistyö sai alkunsa jo 1800-luvulla, jolloin alettiin kiinnittää huomiota yhteiskunnan epäkohtiin ja jo tuolloin perustettiin useita järjestöjä korjaamaan näitä epäkohtia. 1900-luvun jälkipuoliskolle tultaessa media toi epäkohdat myös suuren yleisön tietoisuuteen. Samoihin aikoihin myös kansainvälinen turismi kasvatti suosiotaan, kun yhä useammalla ihmisellä oli mahdollisuus matkailuun ja ilmiö kasvoikin nopeasti lähes hallitsemattomiin mittoihin. 1980-lukua voidaan pitää vuosikymmenenä, jolloin sekä yhteiskunnassa että matkailussa tapahtui suuri muutos. Silloin hyväntekeväisyydestä ja vapaaehtoistyöstä tuli trendikästä ja massaturismin rinnalle syntyi käsite ekomatkailusta. (Novelli 2005, 185.)

Huomioitava on, että vapaaehtoistyömatkailun ja ekomatkailun käsitteet eivät ole toistensa synonyymeja, mutta samoja piirteitä löytyy kummastakin matkailun muodosta ja molemmat voidaan lukea vaihtoehtomatkailun yläkäsitteen alle (Wearing 2002).

1980-luvun muutosten myötä hyväntekeväisyysjärjestöt alkoivat uusien resursien toivossa tehdä yhteistyötä matkanjärjestäjien kanssa, jotka puolestaan halusivat luoda toiminnastaan eettisesti vastuullisen kuvan. Tällaisten hyväntekeväisyys- ja varainkeruumatkojen lisäksi myös kansainväliset vapaaehtoistyöpro-

jektit alkoivat herättää yhteiskunnallisesti valveutuneiden ihmisten mielenkiinnon. Suosion kasvaessa kysyntään alettiin vastata matkailumarkkinoilla. (Novelli 2005, 185.)

1.2 Vapaaehtoistyömatkailu

Suurin osa vapaaehtoistyömatkoista tehdään kehitysmaihin, joissa esimerkiksi sosiaalihuolto on köyhyyden vuoksi alkeellisempaa kuin varakkaammissa länsimaissa. Työ liittyy usein nimenomaan sosiaalityöhön, mutta vaihtoehtoja on paljon muun muassa opetustyöstä jälleenrakentamiseen ja sairaanhoidosta luonnon- ja eläintensuojeluun. (Novelli 2005, 188,193.) Vapaaehtoistyömatkoja tehdään kuitenkin myös kehittyneisiin maihin, myös Suomeen. Vuonna 2009 viisi maata, joihin tehtiin eniten vapaaehtoistyömatkoja, olivat Kiina, Intia, Yhdysvallat, Indonesia ja Brasilia (Tomazos & Butler 2009, 196–211).

Matkan ajallinen pituus voi vaihdella muutaman viikon mittaisesta matkasta useamman kuukauden tai jopa noin vuoden kestävään matkaan. Pituus riippuu paljon projektin luonteesta sekä tietenkin matkailijan itsensä valmiudesta ja mahdollisuuksista antaa aikaansa projektille. Usein osallistujilta ei vaadita erityisiä taitoja tai aiempaa kokemusta; riittää, että asiasta on innostunut. Toki löytyy myös projekteja, joissa pääsee hyödyntämään ammatillisia taitoja ja joissa tietty koulutus on edellytyksenä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi terveydenhuoltoon liittyvät projektit. (Novelli 2005, 188–189.)

Vapaaehtoistyömatkan voi suunnitella itsenäisesti tai jonkin järjestön, yrityksen tai muun organisaation avustuksella. Tänä päivänä internetiä selaamalla löytää lukuisia vaihtoehtoja eri puolilta maailmaa ja mieluisensa kohteen ja projektin voi löytää helpostikin. Monet turvautuvat kuitenkin järjestöjen apuun; niiden kautta etsitään sopiva ja luotettava vaihtoehto. Kansainvälisistä järjestöistä esimerkkeinä voidaan mainita Earthwatch, Community Aid Abroad, Cross Cultural Solutions ja Youth Challenge International. Itse matkan käytännön järjestelyt, kuten kuljetukset on kuitenkin usein hoidettava itse, sillä järjestö ei toimi matkatoimiston tavoin.

Vapaaehtoistyöhön osallistumisesta ei yleensä peritä maksua, mutta kulut sen ympärillä ovat osallistujan vastuulla. Useat projektit toimivat nimenomaan vapaaehtoisvoimin, eikä vastaanottavilla organisaatioilla ole sen vuoksi mahdollisuutta korvata matkasta aiheutuneita kustannuksia vapaaehtoistyöntekijälle. (Wearing 2002, 3.) Joissain tapauksissa kuitenkin ylläpito paikanpäällä ja esimerkiksi matkat voidaan tarjota vapaaehtoiselle. Tämä mahdollisuus kannattaa selvittää ennen projektin valintaa. Matkailijan on luonnollisesti myös huolehdittava mahdollisista viisumeista, rokotuksista, työhön tarvittavista terveystarkastuksista ja vakuutuksista itse.

1.3 Tutkimuksen kohde ja tutkimuskysymykset

Tässä opinnäytetyössä selvitän Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry:n kautta vapaaehtoistyömatkalle lähtevien jäsenten matkailijaprofiilia ja tärkeimpiä motiiveja. Millainen on tyypillinen jäsen, joka lähtee vapaaehtoistyömatkalle ja millainen on hänen matkailutaustansa? Mikä häntä ensisijaisesti motivoi lähtemään matkalle? Onko taustalla puhtaasti halu auttaa vai ajatellaanko vapaaehtoistyöhön osallistumisesta olevan hyötyä esimerkiksi työuran kannalta?

Tein siis yhteistyötä KVT Finlandin kanssa, joka on suomalainen vapaaehtoistyön parissa toimiva järjestö. KVT eli Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton rauhanjärjestö, joka on osa laajempaa kansainvälistä järjestöä, Service Civil Internationalia. KVT:n pääasiallinen tehtävä on organisoida vapaaehtoistyöleirejä Suomessa, mutta se myös lähettää vapaaehtoistyömatkailijoita ulkomaisille työleireille. (KVT Finland 2011.)

Tutkimukseni tuloksista on toivottavasti apua esimerkiksi uusien projektien ja niitä järjestävien organisaatioiden etsinnässä ja valinnassa sekä järjestön omien projektien kehittämisessä. On tärkeää ymmärtää vapaaehtoistyöntekijöitä ja heidän motiivejaan, kun kehitetään projekteja, joiden ensisijainen työvoima koostuu vapaaehtoisista. Tuloksia voidaan myös hyödyntää uusien jäsenien etsittäessä. Vapaaehtoistyömatkailu on ilmiönä suhteellisen uusi, suositaan kas-

vattava ja mielenkiintoinen aihe ja toivon, että tutkimukseni olisi hyödyksi aiheesta kiinnostuneille ja poikisi myös uusia tutkimusaiheita. Tutkittavaa ja tarkasteltavaa aiheen piiristä varmasti löytyy. Vapaaehtoistyömatkailun kaltaisten, kestävän kehityksen mukaisten matkailumuotojen kehittäminen ja tietoisuuden levittäminen on myös tärkeää, jotta matkailun aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia niin kulttuureissa kuin ympäristössäkin voitaisiin vähentää. Monille voi vapaaehtoistyömatkailun käsitteestä vielä tulla ensimmäisenä mieleen ympäristöaktivistit ja negatiivisemmin sanottuna ”viherpiipertäjät ja maailmanparantajat”. Käsitys tästä matkailun muodosta voi siis joskus olla hieman negatiivinen. Kuten myös eräs kyselyyn vastaajista mainitsi:

” – Yleensä ihmisillä on aika nuiva asenne näitä leirejä kohtaan, he eivät voi ymmärtää miksi maksaa, että pääsee tekemään töitä lomalla. Mielestäni leirimaksu on ihan kattava korvaus majoituksesta ja ruoasta ja kokemuksista. – ”

Matkailu yleisesti kasvattaa suosiotaan edelleen ja samalla lisääntyvät myös negatiiviset vaikutukset. Siksi kestävämpiin matkailumuotoihin kannustaminen olisi tärkeää. Esimerkiksi vuonna 2010 kansainvälinen turismi kasvoi 7 % edelliseen vuoteen verrattuna, vaikka maailmantalous ei ollutkaan täysin toipunut taloudellisesta taantumasta. Kansainvälisten matkailijoiden määrä koko maailmassa oli 935 miljoonaa ja suurin osa matkailukohteista kasvatti matkailijamääriään. (UNWTO 2011.)

1.4 Aineisto ja menetelmät

Tutkimus on tehty puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla, jossa on sekä avoimia kysymyksiä että valmiita vastausvaihtoehtoja. Kysely on toteutettu sähköisesti e-lomakkeena: se on ollut esillä KVT:n uutiskirjeessä sekä heidän Facebook-profiilissaan. Vastaajiksi pyydettiin järjestön vapaaehtoistyömatkailusta kiinnostuneita jäseniä. Kyselyn avulla on selvitetty vastaajien demografisia tekijöitä, valotettu hieman heidän matkailuhistoriaansa, kartoitettu vapaaehtoistyö-

matkojen piirteitä sekä vapaaehtoistyömatkailuun kannustavia tekijöitä. Vastauksien perusteella on muodostettu kuva tyypillisestä suomalaisesta, järjestön kautta matkalle lähtevästä vapaaehtoistyömatkailijasta ja häntä motivoivista tekijöistä.

Tutkimuksen aineistona ovat siis olleet jäsenten vastaukset; heidän elämäntilanteensa, taustansa ja kertomuksensa vapaaehtoistyömatkoistaan. Strukturoituihin kysymyksiin saatuja vastauksia on käsitelty Excel-taulukkolaskentaohjelman avulla helpommin tulkittavaan muotoon. Avoimien kysymysten vastauksia taas on tulkittu yksitellen, sillä niiden kuvaaminen graafisesti ei kaikissa tapauksissa ole mielekästä. Tulkinnessa ja matkailijaprofiilin luomisessa apuna on käytetty aiheeseen sopivia teorioita, jotka esitellään myöhemmin.

1.5 Käsitteet ja teoriat

1.5.1 Vapaaehtoistoiminta, vapaaehtoistyö ja kolmas sektori

Vapaaehtoistoiminta määritellään organisoiduksi yleishyödylliseksi toiminnaksi, joka kumpuaa henkilön vapaasta tahdosta ja jota organisoii jokin järjestö tai muu taho (Nylund & Yeung 2005). Käsitteellä tarkoitetaan mitä tahansa toimintaa, jossa aika on annettu vapaaehtoisesti toisen ihmisen, ryhmän tai projektin hyväksi (Wilson 2000, 215). Vapaaehtoistoimintaa rahoitetaan usein lahjoituksilla, joita voidaan saada esimerkiksi yksityishenkilöiltä, yrityksiltä tai valtioilta.

Vapaaehtoistyö on organisoitua, palkatonta ja voittoa tavoittelematonta työtä, jonka taustalla on työtä tekevän henkilön vapaa tahto ja esimerkiksi halu olla avuksi. Vapaaehtoistyötä voi tehdä monilla aloilla ja mahdollisuudet ovat lähes rajattomat.

Vapaaehtoistoimintaan ja -työhön liittyy myös käsite kolmas sektori. Yhteiskuntaelämä voidaan jaotella neljään sektoriin, joista ensimmäiseen kuuluvat markkinat ja yritys-elämä, toiseen valtio ja julkinen hallinto, kolmanteen järjestöt ja

vapaaehtoinen kansalaistoiminta ja neljenteen perhe ja kotitaloudet. Kolmannella sektorilla viitataan siis niihin yhdistyksiin ja järjestöihin, joille tyypillistä on voittoa tavoittelematon ja vapaaehtoinen organisoitu toiminta. (Konttinen 2011.)

1.5.2 Matkailu

Matkailulla tarkoitetaan ihmisten liikkumista ja toimintaa heidän normaalin asuin- ja työympäristönsä ulkopuolella. Se on lähtö- ja kohdealueiden, tarkemmin sanottuna matkailijoiden ja heitä palvelevien yritysten ja organisaatioiden, välistä vuorovaikutusta. Käsitettä voidaan määritellä vielä tarkemmin esimerkiksi lähtö- ja kohdealueiden, matkan tarkoituksen, keston tai kulku- ja majoitusmuodon perusteella. (Vuoristo 2000, 20–24.)

1.5.3 Matkailija

Matkailija on Tilastokeskuksen määritelmän mukaan henkilö, joka viettää vähintään yhden yön matkakohteessaan joko maksullisessa tai maksuttomassa majoituksessa. Matkailija, joka ei yövy kohteessa, määritellään päivämatkailijaksi. (Tilastokeskus 2011.)

Matkailijan käsitettä voidaan tarkentaa esimerkiksi matkan tarkoituksen perusteella (työ- tai vapaa-ajanmatkailija) tai henkilön lähtö- ja kohdealueiden perusteella. Lähtö- ja kohdealueet määrittävät kansainvälisen matkailijan ja kotimaanmatkailijan; kansainvälinen matkailija ylittää valtion rajoja kun taas kotimaanmatkailija liikkuu kotimaansa rajojen sisällä. Matkailijoita voidaan luokitella tarkemmin myös esimerkiksi matkan keston, demografisten tekijöiden, harrasteiden, sosio-ekonomisten indikaattorien ja psykologisten tekijöiden, kuten motivaatioiden, perusteella. (Vuoristo 2000, 25–26, 38.)

1.5.4 Vaihtoehtomatkat

Vaihtoehtomatkat käsitteen alle voidaan lukea esimerkiksi kulttuuri- ja opintomatkat, seikkailu-, luonto-, maaseutu- ja ekomatkat sekä vapaaehtoistyömatkat. Näille eri matkailun muodoille yhteistä on, että ne houkuttelevat pienempiä ihmisryhmiä, jotka tyypillisesti ovat korkeasti koulutettuja sekä keskitäsoa parempituloisia. Matkat myös suuntautuvat tavanomaisten turistikohteiden ulkopuolelle ja yleensä luonnontilaisille alueille. (Wearing 2002, 29–30) Vaihtoehtomatkat kohderyhmää voidaan kuvata esimerkiksi Cohenin teorian tutkimusmatkailijan ja ajelehtijan tai Plogin matkailijatyypologian allosentrikon määrittelyillä.

Tämän työn yhteydessä vaihtoehtomatkat määritellään siis vaihtoehtona perinteiselle massaturismille, jota pidetään matkailun muodoista haitallisimpana niin ympäristölle kuin yhteiskunnallekin. Vaihtoehtoisen matkailun muotojen, kuten esimerkiksi ekomatkat, tarkoitus on tarjota ihmisille mahdollisuuksia matkailla noudattaen kestävän kehityksen periaatteita. (Wearing 2002, 27.)

Dernoi liitti alun perin 1980-luvulla vaihtoehtomatkat käsitteen ”community based tourism”. Tällaiselle matkailulle tyypillistä on, että kohdeyhteisö (ts. yksityishenkilöt) tarjoaa vieraalle majoitusta ja ylläpitoa. Matkailija myös käyttää samoja palveluita kuin paikallinen yhteisö. Tämä vahvistaa vieraan ja isäntäkulttuurin välistä kommunikaatiota, ymmärrystä ja solidaarisuutta. (Wearing 2002, 28.)

1.5.5 Vapaaehtoistyömatkat

Vapaaehtoistyömatkat on yksi vaihtoehtoisen matkailun muodoista, jossa matkustetaan ja viivytään tavanomaisen elinympäristön ulkopuolella ja matkan olennaisena osana on vapaaehtoistyö jonkin ihmisen, organisaation tai projektin hyväksi. Vapaaehtoistyömatkailulle olennaista on, että toimintaa kohteessa ohjaa jokin organisaatio tai muu taho yhdessä paikallisen osapuolen, kuten kohdemaan hallituksen kanssa. Se on siis matkailun muoto, jossa yhdistyvät va-

paaehtoistyö ja matkailun perinteiset elementit, kuten tutustuminen vieraaseen kulttuuriin, taiteeseen ja historiaan (Voluntourism.org 2011).

1.5.6 Ekomatkailu

Ekomatkailu on kestävän kehityksen ajatukselle perustuva matkailun muoto. Ekomatkailussa pyritään aiheuttamaan mahdollisimman vähän vahinkoa kohteen ympäristölle, yhteisölle ja kulttuurille. Tyypillistä ekomatkailulle on, että sen tavoitteena on nauttia koskemattomasta luonnosta ja aidosta kulttuurista, se tapahtuu luonnollisessa ympäristössä ja kohteen alkuperäinen kansa ja kulttuuri ovat kokemuksessa mukana. Tavoitteena on myös opettaa ihmisiä ymmärtämään kohteen luontoa ja kulttuuria sekä saada heidät arvostamaan niitä. Matkailun tulisi olla hyödyksi paikalliselle yhteisölle esimerkiksi tuomalla heille työpaikkoja ja sitä kautta matkailutuloja. (Wearing 2002, 24.)

1.5.7 Kestävä kehitys

Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jota tapahtuu niin alueellisesti kuin maailmanlaajuisestikin. Sen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville mahdollisuus hyvään elämään. (Ulkoasiainministeriö 2006.)

1.5.8 Motiivi, motivaatio ja motivaatiotekijät

Motiivi ja motivaatio ovat termejä, joilla kuvataan yksilön toimintaan vaikuttavia tekijöitä; ne ajavat ihmistä kohti tiettyä päämäärää, ohjaavat käyttäytymistämme. Termit onkin johdettu latinankielen sanasta, joka tarkoittaa ”liikuttaa” ja ”saada liikkumaan”. Ne ovat yksilöllisiä ja vapaaseen tahtoon perustuvia. Muun muassa Tampereen yliopistossa tehdyssä pro gradu -työssä Oiva Eronen esittelee Herzbergin teoriaa motivaatiotekijöistä vuodelta 1971. Teorian mukaan motivaatiotekijöistä voidaan puhua erityisesti työn yhteydessä; ne ovat ihmistä

palkitsevia tekijöitä, joita hän tavoittelee. Niitä ovat esimerkiksi saavutukset ja niistä saatu tunnustus sekä mahdollisuus kasvuun ja kehitykseen. (Eronen 2011.)

1.5.9 Teoriat

Vastauksien analysoinnissa ja päätelmien teossa käytän apuna muun muassa Sylvanin teoriaa (1985), jossa tutkija luokittelee vapaaehtoistyömatkailijoita kolmeen tyyppiin heidän motiivinsa ja valitsemiensa projektien perusteella. Nämä tyypit ovat nimeltään ”pinnallinen”, ”keskitason” ja ”syvälinen” vapaaehtoistyömatkailija. (Novelli 2005, 196–197.)

Lisäksi hyödynnän Stanley Plogin teoriaa (1974) matkailijatyypeistä. Plog jakaa tyypit mukavuudenhaluisiin psykosentrikoihin, itsenäisiin ja seikkailunhaluisiin allosentrikoihin ja näiden ääripäiden väliin jääviin midsentrikoihin. Cohenin matkailijatyypologia on samankaltainen, mutta hän jakaa matkailijat heidän roolikäyttäytymisensä perusteella neljään ryhmään; psykosentrikkoa vastaaviin järjestäytyneisiin massaturisteihin, yksilöllisiin massaturisteihin, tutkimusmatkailijoihin ja ajelehtijoihin. Kaksi viimeistä ryhmää ovat jo allosentrikon kaltaisia matkailijatyyppejä. (Vuoristo 2000, 45, 48.)

Käytän myös McIntoshin ja Goeldnerin vuonna 1988 kehittämää teoriaa. Teoriassa matkailijan motivaatiotekijät jaetaan neljään ryhmään, jotka ovat fyysiset tekijät, kulttuuritekijät, sosiaaliset tekijät ja status- ja arvostustekijät. Näitä neljää ryhmää voidaan verrata Maslow’n tarvehierarkian eri tasoihin. (Vuoristo 2000, 42) Myös Maslow’n tarvehierarkia on osoittautunut hyödylliseksi tulosten analysoinnissa, vaikka teoriaa ei varsinaisesti olekaan luotu matkailijoiden motivaatiotekijöiden analysointiin.

Myös Graburnin teoria inversio- eli käänneikäyttäytymisestä (1983) ja Cromptonin teoria matkailijan motivaatioista (1979) ovat osoittautuneet hyödyllisiksi tuloksia analysoitaessa. Kaikki teoriat esitellään tarkemmin myöhemmissä luvuissa.

1.6 Tutkimuksen kulku

Johdannon jälkeisessä luvussa käsittelen hieman tarkemmin vapaaehtoistyötä ja -toimintaa, erityisesti Suomessa. Apuna käytän aiemmin tehtyjä tutkimuksia suomalaisten harjoittamasta vapaaehtoistoiminnasta.

Kolmannessa luvussa tarkastelen vapaaehtoistyömatkailua vielä lähemmin; sen historiaa ja nopeaa kehittymistä suosituksi, joskin edelleen marginaaliseksi matkailun muodoksi. Kerron erilaisista vapaaehtoistyömatkoista, joita tehdään ympäri maailmaa monenlaisiin kohteisiin ja joiden sisällöt voivat erota toisistaan suurestikin. Paneudun myös jo aiemmin aiheesta saatuun tutkimustietoon. Lisäksi vertailen hieman niin sanottuja tavallisia lomamatkoja ja vapaaehtoistyömatkoja matkailijan ja isäntäyhteisön välisen suhteen kannalta. Käsittelen vapaaehtoistyömatkailua myös kriittisemmästä näkökulmasta, sillä vaikka matkan tarkoitus on yleensä hyvä, voi vaikutus kohteeseen ja sen kulttuuriin olla negatiivinen. Tämä on otettava huomioon erityisesti projektien suunnittelussa ja toteutuksessa.

Neljännessä luvussa paneudun tarkemmin KVT Finland -järjestöön, sen historiaan ja toimintaan, periaatteisiin ja arvoihin. Järjestöllä on jo pitkä ja merkittävä historia Suomessa ja tärkeää ruohonjuuritason työtä se tekee tänäkin päivänä. Tämän jälkeen käsittelen omassa luvussaan tutkimukseni kannalta olennaisia työskentelyvaiheita. Kerron myös tarkemmin tutkimuksen tavoitteista, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmistä sekä tutkittavasta joukosta. Myös analyysissä apuna käytettävät teoriat esitellään vielä perusteellisemmin tässä luvussa.

Kuudennessa luvussa esitellään tutkimustulokset ja niiden perusteella luodaan seitsemännessä luvussa tyypillisen suomalaisen vapaaehtoistyömatkailijan profiili ja sovelletaan jo aiemmin mainittuja teorioita. Samalla valotetaan myös matkailijoita ensisijaisesti motivoivia tekijöitä ja tehdään ehdotuksia järjestölle tutkimustulosten pohjalta.

Työn lopuksi pohdin mahdollisesti esiinnousseita uusia tutkimusaiheita ja kehitysideoita. Arvioin myös tutkimusta yleisesti, sen hyödyllisyyttä ja onnistumista.

2 VAPAAEHTOISTYÖTÄ JA -TOIMINTAA

2.1 Miten vapaaehtoistyö sai alkunsa?

Vapaaehtoistyön juuret ulottuvat 1800-luvulle asti, jolloin alettiin kiinnittää huomiota yhteiskunnan epäkohtiin, kuten köyhyyteen ja siitä seuraaviin ongelmiin. Näitä epäkohtia korjaamaan perustettiin yhdistyksiä ja kansalaisjärjestöjä, joista yksi tunnetuimmista on kansainvälinen, yli 180 maassa toimiva Punainen Risti (Red Cross). Useat näistä järjestöistä toimivat vielä nykyäänkin nimenomaan vapaaehtoisvoimin. (Novelli 2005, 185.)

1900-luvun jälkipuoliskolle tultaessa epäkohdat tulivat myös suuren yleisön tietoisuuteen median ansiosta ja vapaaehtoissektori kasvoi. Erityisesti 1980-lukua voidaan pitää käännekohtana; silloin media ja maailmantähdet, jotka olivat mukana auttamassa vähäosaisia, tekivät hyväntekeväisyydestä trendikästä. (Novelli 2005, 185.)

Kansainvälisesti vapaaehtoistoiminnan arvostus on viime vuosikymmenien ajan ollut kasvussa ja siitä halutaan tehdä entistä näkyvämpää. Vuosi 2001 oli YK:n vapaaehtoistoiminnan teemavuosi, jonka tarkoituksena oli tehdä vapaaehtoistoiminta entistä tunnetummaksi ja tunnustetummaksi yhdistämällä organisaatioiden voimavaroja ja vahvistamalla toiminnan yhteistä perustaa. Vuonna 2006 Euroopan unioni julkaisi manifestin vapaaehtoistoiminnan puolesta ja siinä korostettiin vapaaehtoistoiminnan merkitystä muun muassa maiden kilpailukyvyen edistämiseksi. Myös Euroopan parlamentin mietinnössä vuonna 2008 korostetaan vapaaehtoistoiminnan tärkeyttä. Vuosi 2011 nimettiin Euroopan neuvoston taholta Aktiivista kansalaisuutta edistävän vapaaehtoistyön Euroopan teemavuodeksi. (Pessi & Oravasaari 2010, 7.)

2.2 Vapaaehtoistyötä Suomessa

Vapaaehtoistyötä on suomalaisessa yhteiskunnassa lähes joka puolella. Filosofian tohtori Aaro Harju kirjoittaa Kansalaisfoorumin artikkelissaan Suomesta kansalaisyhteiskuntana. Siihen kuuluvat muun muassa yhdistykset, järjestöt, säätiöt ja puolueet. Erilaiset yhdistykset yms. ovat Harjun mukaan suomalaisille tärkeitä ja hän sanookin tämän kolmannen sektorin olevan suomalaisessa yhteiskunnassa ”vakauttava elementti” yritysten, julkisen sektorin ja perheiden rinnalla. Pääosa suomalaisten tekemästä vapaaehtoistyöstä tehdään juuri yhdistyksissä. (Harju 2009.)

Yksi tunnetuimmista ja suurimmista kansalaisjärjestöistä myös Suomessa on Punainen Risti. Järjestö perustettiin Suomeen vuonna 1877 ja nykyään sillä on yli 90 000 jäsentä. SPR tekee vapaaehtoistyötä ja järjestää kurseja ympäri maata tuhansien aktiivisten vapaaehtoisten voimin. Toiminta on hyvin monipuolista: nuorten auttamista, ystävä- ja tukitoimintaa muun muassa maahanmuuttajien ja omaishoitajien kanssa, terveyden edistämistä esimerkiksi päihde- ja hiv-työn parissa sekä paljon muuta. (Suomen Punainen Risti 2010.)

Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) vuonna 2010 teettämän tutkimuksen mukaan noin joka kolmas suomalainen tekee jonkinlaista vapaaehtoistyötä. Tutkimuksen mukaan innokkaimpia vapaaehtoisia ovat iäkkäät, 60–69-vuotiaat naiset, mutta vapaaehtoisuus kiinnostaa myös muita ikäryhmiä (Pessi & Oravasääri 2010, 7, 141–142).

Tilastokeskus on vertaillut 15 vuotta täyttäneiden suomalaisten osallistumista vapaaehtoistyöhön neljän viikon aikana vuosina 1999 ja 2009. Tutkimuksessa vertailtiin muun muassa aktiivisuutta koulutustaustan perusteella ja tulosten mukaan molempina vuosina korkeasti koulutetut ovat tehneet vapaaehtoistyötä enemmän kuin keskiasteen tai alemman koulutuksen omaavat. (Tilastokeskus 2009.)

Tilastokeskuksen mukaan suurin osa vapaaehtoistyöstä tehtiin urheiluseuroissa ja liikuntakerhoissa. Myös esimerkiksi kylätoimikunnat, taloyhtiöt, seurakunnat

ja erilaiset harrastusjärjestöt luetaan vapaaehtoistyöksi ja ne olivat myös yleisesti suosittuja suomalaisten keskuudessa, kuten Harjukiin toteaa. (Tilastokeskus 2009.)

2.3 Suomalaisia motivoivat tekijät

RAY:n julkaisemassa tutkimuksessa käy ilmi, että vapaaehtoisia motivoi halu auttaa muita ja esimerkiksi vertaistuki, oma kokemus ja halu löytää uutta sisältöä arkeen elämän taitekohdissa, kuten eläkkeelle jäätessä. Kun ihminen jää pois työelämästä, hän voi tuntea itsensä hyödyttömäksi ja arki voi tuntua tyhjältä. Silloin esimerkiksi vapaaehtoistyö antaa uutta sisältöä elämään ja kohentaa itsetuntoa. (Pessi & Oravasaari 2010, 145–146.)

Verrattaessa miesten ja naisten motiiveja löydettiin kuitenkin hieman eroavaisuuksia; miehiä kiinnostaa erityisesti toiminta ja sosiaalisuus, naisille taas tärkeintä on auttaminen sinänsä. Molemmat sukupuolet hakevat tutkimuksen mukaan vapaaehtoistyöstä myös sosiaalisia kontakteja, vertaistukea ja yhteisöllisyyttä. (Pessi & Oravasaari 2010, 158; ks. myös Tilastokeskus 2009.)

Marianne Nylund on myös tarkastellut tekijöitä, jotka motivoivat suomalaisia vapaaehtoistoimintaan. Niitä ovat auttamishalun lisäksi halu tutustua uusiin ihmisiin ja oppia uusia asioita. Artikkelissaan Nylund viittaa myös Anne Birgitta Yeungin vuonna 2001 tekemään tutkimukseen, jossa halu käyttää ylimääräinen aika hyödyllisesti osoittautui myös merkittäväksi motiiviksi. Erityisesti nuorten vapaaehtoisten keskuudessa korostuu hauska yhdessäolo muiden vapaaehtoisten kanssa. (Nylund 2008, 28–31.)

Samassa artikkelissa mainitaan myös syitä siihen, miksi suomalaiset eivät osallistu vapaaehtoistyöhön. Yleisin syy on ajan puute. Jotkut sanovat, ettei osallistumattomuuteen ole erityistä syytä, ehkä sitä ei vain koskaan ole tullut ajatelluksi. Syynä voi monen kohdalla olla myös se, ettei kukaan ole pyytänyt mukaan toimintaan. (Nylund 2008, 28–31.) On mahdollista, etteivät kaikki edes tiedä miten toimintaan pääsee mukaan tai epäilevät oman apunsa hyödyllisyyttä. Sik-

si olisikin tärkeää, että suomalaisia rohkaistaisiin mukaan toimintaan henkilökohtaisesti.

Anne Birgitta Pessi ja Juho Saari ovat myös tutkineet suomalaisten asenteita auttamiseen vuonna 2006. Heidän kirjansa ”Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa” mukaan suomalaiset auttavat mielellään muita, erityisesti silloin kun kyseessä on tuttava. Myös tuntemattomia ollaan usein valmiita auttamaan, mutta tutkimuksen mukaan auttaminen vähenee sosiaalisen ja maantieteellisen etäisyyden kasvaessa. Lisäksi, jos avun tarvitsijalla on muitakin mahdollisia auttajia, ei suomalainen ole ensimmäisenä tarjoamassa apuaan. Nuoret ovat muita ikäluokkia valmiimpia auttamaan myös kaukaisempien maiden ja kulttuurien edustajia. Tutkijoiden mukaan tämä johtuisi nykyajan nuorten kansainvälisyydestä sekä nuoruuteen yleisesti kuuluvasta idealismista. (Kuvaja 2011.)

Pessi ja Saari toteavat suomalaisia motivoivaksi tekijäksi erityisesti käsityksen siitä, että auttaminen on oikein. Myös myötätunto ja auttamisen ilo motivoivat toimintaan. Tutkijat siis toteavat suomalaisten omaavan paljon potentiaalia, mutta sitä ei ole vielä täysin hyödynnetty. Jälleen tähdennetään, että heitä tulisi rohkaista mukaan organisoituun toimintaan, apuaan he harvemmin tyrkyttävät. (Kuvaja 2011.)

3 VAPAAEHTOISTYÖMATKAILU

3.1 Vapaaehtoistyömatkailun kehittyminen ilmiöksi

Vapaaehtoistyömatkailu on siis yksi marginaalisen matkailun muodoista ja sitä voidaan tarkemmin kuvata esimerkiksi vaihtoehtomatkailemisen, ekomatkailemisen sekä kulttuuri- ja sosiaalisen matkailun käsitteiden avulla. Myös käsitteet moraalisen ja vastuullisesta matkailusta voidaan liittää vapaaehtoistyömatkailuun. (Novelli 2005, 183–184.)

Nämä edellä mainitut käsitteet nousivat esiin 1980-luvulla massaturismin käsitteen rinnalle. Jo aiemmin kansainvälinen turismi oli kasvattanut suosiotaan, kun yhä useammalla ihmisellä oli mahdollisuus matkailuun, eivätkä ulkomaiset lomakohteet olleet enää vain varakkaiden yksinoikeus. Ilmiö kasvoikin nopeasti ja pian voitiin puhua jo massaturismista. Turismin kasvua oli usein vaikea kontrolloida, mikä aiheutti ongelmia niin kohteiden alkuperäisväestölle kuin heidän kulttuurilleenkin, puhumattakaan ongelmista, joita turistimassat ja heitä varten rakennettu infrastruktuuri aiheuttivat kohteen ympäristölle. (Novelli 2005, 185.)

Aate kestävästä matkailusta, joka vahingoittaisi mahdollisimman vähän kohteen kulttuuria ja ympäristöä ja toisi matkailutuloja paikalliselle yhteisölle, kasvatti suosiotaan samoihin aikoihin kuin hyväntekeväisyys ja vapaaehtoistyö. Pian hyväntekeväisyysjärjestöt alkoivat tehdä yhteistyötä matkanjärjestäjien kanssa ja loivat yhdistettyjä varainkeruu- ja seikkailumatkoja. Yhteistyön syinä olivat kasvava kilpailu rajallisista resursseista hyväntekeväisyysjärjestöjen kesken ja matkanjärjestäjien halu luoda mielikuva eettisesti ja sosiaalisesti vastuullisesta toiminnasta. Varainkeruu- ja seikkailumatkojen lisäksi kansainväliset vapaaehtoistyöprojektit alkoivat herättää kiinnostusta. (Novelli 2005, 185.)

Ympäristötietoiset ja yhteiskunnallisesti valveutuneet matkailijat, jotka olivat jo kyllästyneet tavanomaisiin pakettimatkoihin, halusivat uusia vaihtoehtoja ja kokemuksia. He kokivat, etteivät saaneet tavallisilta lomamatkoilta sitä tyydytystä mitä lähtivät hakemaan. Vapaaehtoistyömatkailu oli vastaus heidän vaihtelun-

haluunsa. Tutkijat sanovatkin, että vapaaehtoistyömatkasta saatava sisäinen hyvinvoinnin tunne on kestoaltaan pitkäaikaisempi verrattuna tavalliseen paketti-matkaan. (Novelli 2005, 184–186.)

1990-luvun lopun ja 2000-luvun aikana vapaaehtoistyömatkailun suosio on kasvanut merkittävästi ja voidaan puhua jopa ilmiöstä. Kysyntään on vastattu matkailumarkkinoilla; tarjolla on jo useita erilaisia vapaaehtoisprojekteja ja eri matkanjärjestäjät ja hyväntekeväisyysjärjestöt tarjoavat apuaan matkailijoille, jotka haluavat osallisiksi projekteihin. Vaihtoehtoja löytyy laidasta laitaan niin työnkuvausten kuin esimerkiksi matkan kestonkin perusteella. Vapaaehtoistyömatkailun suosion oletetaan tulevaisuudessa kasvavan entisestään. (Novelli 2005, 183.)

Marianne Nylund ja Anne Birgitta Yeung ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että lyhytaikainen eli episodimainen vapaaehtoisuus on nousussa, sekä Suomessa että kansainvälisesti (Nylund & Yeung 2005). Tällaista lyhytaikaista vapaaehtoisuutta voi olla esimerkiksi vapaaehtoistyömatka.

3.2 Monenlaista vapaaehtoistyömatkailua

Vapaaehtoistyötä voi tehdä monella eri alalla ja kohteen valintaan vaikuttavat luonnollisesti esimerkiksi omat arvot, taidot ja kokemukset. On myös kohteita ja projekteja, joissa erityistaidot tai kokemus eivät ole hakukriteereinä, vaan ennemminkin innostus ja kiinnostus asiasta. Työ voi liittyä vaikkapa yhteiskunnan hyvinvointiin (esimerkiksi lasten ja vanhusten parissa työskentely), opettamiseen, rakentamiseen, kulttuurin kehittämiseen ja säilyttämiseen, ympäristön suojeluun ja tutkimukseen tai lääketieteeseen. (Novelli 2005, 188.)

Vapaaehtoistyömatkan kesto voi vaihdella suurestikin muutaman viikon kestävästä jaksosta jopa yli vuoden mittaiseen matkaan. Useimmiten vapaaehtoistyöhön lähdetään yli kuukaudeksi, mutta kuitenkin alle puoleksi vuodeksi. Tälle aikavälille löytyy myös eniten tarjontaa eri projekteista. Toki myös kuukaudeksi tai sitä lyhyemmäksi ajanjaksoksi löytyy useita vaihtoehtoja. Alle kuukauden

mittaisella matkalla työ liittyy yleensä yhteiskunnan hyvinvointiin tai luonnonsuojeluun, sillä nämä työt eivät välttämättä vaadi erityistaitoja tai laajaa kokemusta. (Novelli 2005, 189.) Tällaiset lyhytkestoiset matkat ovat oiva vaihtoehto ihmisille, jotka eivät pysty irtautumaan tavallisesta arjestaan useaksi kuukaudeksi.

On kuitenkin mietittävä, kuinka hyödyllinen tällainen lyhytkestoinen matka on projektia ajatellen; alle kuukaudessa vapaaehtoinen ei välttämättä ehdi syventyä työhön riittävästi, varsinkaan jos häneltä ei ole vaadittu erityistaitoja tai aiempaa kokemusta työstä. Samaan asiaan kiinnittää huomiota myös Sylvan teoriassaan (1985). Lisäksi on tärkeää, työnkuvasta riippuen, että vapaaehtoinen oppii tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan uutta kulttuuria, mikä ei lyhyessä ajassa ole mahdollista. Matkailijankin kannalta kokemus vapaaehtoistyöstä saattaa näistä syistä jäädä vajavaiseksi. (Novelli 2005, 194.)

Suurin osa tarjolla olevista projekteista järjestetään niin kutsutuissa kehitysmaissa, joissa on köyhyyttä ja sen mukanaan tuomia ongelmia, kuten sairauksia ja koulutuksen puutetta. Näissä maissa usein myös poliittinen tilanne on epävakaa ja luonnonsuojelussa puutteita. Erityisesti opetuksen, sosiaalihuollon ja lääketieteen parissa työskenteleville vapaaehtoisille on näissä maissa kysyntää. (Novelli 2005, 193.) Vapaaehtoistyömatkoja tehdään kuitenkin myös kehittyneisiin maihin, myös Suomeen. Suomen kaltaisissa maissa projektit voivat liittyä esimerkiksi ympäristön- tai kulttuurinsuojeluun.

Aiemmasta yhteenvetona voidaan sanoa, että vapaaehtoistyötä ja siihen liittyvää matkailua on hyvin monenlaista. Sitä voidaan eritellä esimerkiksi matkan keston ja työn laadun mukaan. Luokitella voi myös sen perusteella, kuinka paljon kohdeyhteisö ja/tai yksilö itse hyötyvät matkan aikana annetusta työpanoksesta. Luokittelu matkalle lähtevien vapaaehtoisten perusteella tarkoittaa kategorisointia henkilön motiivien, ammattitaidon ja aiemman kokemuksen mukaan, kuten Sylvan (1985) teoriassaan tekee. (Novelli 2005, 196.)

3.3 Syitä vapaaehtoistyömatkalle lähtöön

Tilastot Isossa-Britanniassa kertovat, että suuri osa, vapaaehtoistyöhön lähtevistä on iältään 18 - 25-vuotiaita nuoria. Aikuisuuden kynnyksellä tehty, yleensä noin vuoden mittainen matka, tähtää itsensä kehittämiseen, itsenäisyyden oppimiseen ja myös oman ansioluettelon parantamiseen. Työnantajat arvostavat vapaaehtoisprojekteja, sillä niillä on niin sanottua symbolista arvoa työnhakutilanteessa. Myös matkalla kehittynyt vieraan kulttuurin ja kielen tuntemus ovat työnhakijalle eduksi. (Novelli 2005, 186, 195)

Tutkijoiden mukaan aikuistumassa olevan ihmisen on hyvä päästä irtautumaan vanhemmistaan ja normaalista elinpiiristään ja näin myös lapsuuden aikana kehittyneistä rooleista, jotta hän voisi itsenäistyä ja selvittää mitä elämältään haluaa. Vapaaehtoistyö vieraassa kulttuurissa on nuorelle yksi keino irtautua normaalista elämästä. (Wearing 2002, 10.) Tällaisissa tapauksissa motiivi on enemmänkin egoistinen kuin altruistinen.

Monet projektit hakevatkin nimenomaan nuoria vapaaehtoisia, joilla ei ole tarvittavaa ammattitaitoa, eikä kokemustakaan ole ehtinyt kertyä. Projekteja markkinoidaan mahdollisuutena saada uusia kokemuksia ja oppia työelämässä hyödyllisiä taitoja. On kuitenkin myös projekteja, joiden mainitaan soveltuvan erityisesti vanhemmille ihmisille, oli heillä tarvittavaa ammattitaitoa tai ei. (Novelli 2005, 195.)

Myös Tourism Research and Marketing on tutkimuksessaan (2008) saanut selville, että noin 70 prosenttia vapaaehtoistyömatkailijoista on nuoria, iältään 20 - 25-vuotiaita, joita motivoi vapaaehtoistyön lisäksi huomattavan paljon halu tutustua kulttuuriin sekä työskennellä ja opiskella ulkomailla. Tämä on herättänyt kysymyksen siitä, kuinka paljon kohdeyhteisö hyötyy vapaaehtoisten työpanoksesta. Ratkaisuksi ehdotetaan, että vapaaehtoisilta vaadittaisiin enemmän ammattitaitoa ja työhön haettaisiin aikuisempaa väkeä. (Tourism Research and Marketing 2008.)

3.4 Tutkimuksia vapaaehtoistyömatkailijoiden motiiveista

Vapaaehtoistyömatkailijoiden motiivit ovat kiinnostaneet useita tutkijoita, kuten esimerkiksi Wearingia (2002), Brownia (2005), Broadia ja Jenkinsia (2008) ja Van Aaltenia (2010), joka on tutkinut motiiveja nimenomaan eri sukupuolten näkökulmasta.

Motiivit, motivaatiot tai motivaatiotekijät eivät aina ole yksiselitteisiä tai helposti tunnistettavissa, sillä ne ovat yksilöllisiä ja yleensä heijastavat ihmisen syvempiä tarpeita, arvoja ja asenteita. Yksittäisen matkailijan motiiveihin vaikuttavat yleensä monet tekijät, kuten

- 1) yksilön persoonallisuus
- 2) elämäntyyli ja siihen liittyvät kulutustottumukset
- 3) aikaisemmat matkailukokemukset
- 4) aikaisemmat elämäkokemukset ja niihin liittyvät kohteet (vaihto-opiskelu, häämatka jne.)
- 5) yksilön käsitys omista vahvuuksista ja heikkouksista (esimerkiksi terveys tai taidot)
- 6) kuva, jonka yksilö haluaa muille itsestään antaa.

(Swarbrooke & Horner 2007, 55.)

Motiivit, motivaatiot ja motivaatiotekijät voivat kuitenkin muuttua elämän aikana; perheen perustaminen, muutokset tuloissa ja terveydentilan heikkeneminen ovat esimerkkejä tekijöistä, jotka saattavat muuttaa yksilön matkailutottumuksia (Swarbrooke & Horner 2007, 55).

Olellisesti matkan valintaa ohjaavat myös demografiset tekijät, kuten ikä ja sukupuoli, koulutustaso ja perhesuhteet sekä kansallisuus ja kulttuuri. Valintaan vaikuttavat lisäksi matkaseurueen yhteiset motiivit; sama henkilö voi haluta matkalle eri kohteisiin ja eri syistä riippuen matkaseurasta. (Swarbrooke & Horner 2007, 56–59.)

Henderson (1984) esittää artikkelissaan, että vapaaehtoistyö täyttää ihmisen korkeampia tarpeita, kuten itsensä toteuttamisen tarvetta, oman minäkuvan rakentamista ja tarvetta kuulua johonkin ja nähdä itsensä osana jotakin (Henderson 1984, 55–63). Ajatukset mukailevat Maslow'n tarvehierarkiaa. Vapaaehtoistyöhön siis hänen mukaansa motivoisi vahvasti myös ihmisen omat tarpeet.

Broad ja Jenkins tutkivat vuonna 2008 vapaaehtoistyöntekijöiden motiiveja Phuketissa, Thaimaassa. He löysivät viisi eri tekijää, joista ensimmäinen on altruismi, eli halu auttaa muita. Toisena tutkijat mainitsevat halun matkustaa. Matkustaminen vapaaehtoistyön puitteissa nähdään edullisena ja hyvänä tapana tutustua alkuperäiseen kulttuuriin syvemmin. Merkittävänä tekijänä nähdään myös vapaaehtoistyön hyöty uraa ajatellen; moni projektiin osallistunut esimerkiksi opiskeli jo työhön liittyvää alaa ja halusi vapaaehtoistyön avulla saada käytännön kokemusta ja syventää tietojaan. Neljäntenä mainitaan henkilökohtainen kiinnostus ja halu kehittyä. Työskentely itseä kiinnostavan aiheen parissa ja työn avulla kehittyminen oli merkittävä tekijä yli puolelle vastanneista Broadin ja Jenkinsin tutkimuksessa. Viimeisenä tekijänä tutkijat mainitsevat projektiin liittyvät ominaisuudet, jotka houkuttelevat vapaaehtoisia työhön. (Van Aalten 2010, 24–25.)

Hyvin samankaltaisia tuloksia tutkimuksessaan sai myös Stephen Wearing (2002). Hän on selvittänyt australialaisten vapaaehtoistyömatkailijoiden kokemusta matkasta ja työstä. Tutkimuksessa mukana olleet henkilöt olivat osallistuneet sademetsän suojeluprojektiin Costa Ricassa kolmen kuukauden ajan. Eräs tähän tutkimukseen osallistuneista tiivistää varmasti monen vapaaehtoistyömatkailijan tuntemukset hyvin; hän sanoo, että vaikka ympäristön ja yhteisön auttaminen Santa Elenassa, Costa Ricassa olivat hyvin merkittäviä syitä lähtöön, päällimmäisenä mielessä olivat kuitenkin omat henkilökohtaiset ja itsekäätkin syyt. Jälkeenpäin ajateltaessa hän kuitenkin sanoo olevansa ylpeä siitä, kuinka paljon hyvää on saanut aikaan. (Wearing 2002, 70.)

3.5 Vapaaehtoistyömatkailijan suhde kohdekulttuuriin ja paikallisväestöön

Wearing pohtii kirjassaan (*Volunteer Tourism: Experiences That Make a Difference*, 2002) matkailijan kokemusta vapaaehtoistyömatkailusta. Tällaisella matkalla ihminen pääsee tutustumaan syvemmin kohdekulttuuriin, sillä jo lähtökohdallisesti matkailijan ja paikallisen väestön suhde eroaa tavallisen turistin ja paikallisten suhteesta.

Wearing lainaa kirjassaan myös Goffmanin ajatusta matkailijoiden ja paikallisen väestön suhteesta (1974). Goffman sanoo, että tavallisesti matkailussa vieraan ja isännän kohtaaminen asiakkaana ja asiakaspalvelijana on kaukana aidosta kulttuurista. Näissä kohtaamisissa isännillä on tietty rooli, joka ei täysin vastaa sitä mitä he ja heidän kulttuurinsa oikeasti on. Kohtaamisten välillä isäntäyhteisön edustajat palaavat omaan arkeensa, siihen aitoon kulttuuriin, valmistautumaan seuraaviin asiakaspalvelutilanteisiin. (Wearing 2002, 26.) Tällaiset kohtaamiset, joissa matkailija usein luulee kokevansa aitoa kulttuuria, ovat siis matkailijoita varten rakennettuja ”näyttämöitä” (Urry 2002, 9).

Erityisesti niin kutsutulle massaturismille tyypillistä on eristyneisyys paikallisista; heitä ”katsellaan” turvallisen etäisyyden päästä. Turistit ovat eristäytyneinä heitä varten rakennettuihin paikkoihin, kuten hotelleihin, huvipuistoihin ynnä muihin kohteisiin. Vuorovaikutus paikallisen väestön kanssa on vähäistä ja siksi aitoon kulttuuriin tutustuminen on vaikeaa. Tällaisesta turistin katseesta John Urry puhuu kirjassaan *The Tourist Gaze*, joka julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1990.

Vapaaehtoistyöhön lähtevän suhde paikalliseen väestöön ei siis vastaa tällaista vieras-isäntä -suhdetta, sillä hän ei tule matkalle palveltavaksi vaan omalla työpanoksellaan palvelemaan paikallista yhteisöä. Tekemällä työtä paikallisten kanssa ja heidän hyväkseen hän on siis osana yhteisöä ja täten tutustuu ja oppii arvostamaan kulttuuria eri tavalla. MacCannellin mukaan (1976) olemalla ”yksi paikallisista” matkailija pääsee käsiksi siihen mitä kulttuuri oikeasti on; sen ulkoisten, näkyvien merkkien taakse. (Wearing 2002, 26–27.) Olennaista on lisäksi, että omia arvojaan ja asenteitaan pääsee peilaamaan toiseen kulttuuriin,

mikä myös edesauttaa sopeutumista ja oppimista. Kohteen todellinen kulttuuri voi olla hyvinkin erilaista verrattuna kuvaan, jonka media ja kohteen markkinointi ovat luoneet.

3.6 Mahdolliset negatiiviset vaikutukset

Vaikka vapaaehtoistyömatkailu pyrkiikin olemaan kestävä matkailua, voi sillä olla myös negatiivisia vaikutuksia paikalliseen yhteisöön ja kohteen ympäristöön. Lähtökohtainen ajatushan on tuoda vapaaehtoista apua projekteihin, jotka hyödyttävät myös paikallisia, mutta asia ei aina ole niin yksinkertainen. Kulttuuri on melko haavoittuvaista, joten vapaaehtoistyöntekijät ja organisaatiot voivat hekin omalta osaltaan muuttaa kohdeyhteisön kulttuuria toiminnallaan. Siksi onkin tärkeää, että projektit suunnitellaan tarkoin ja mukana ovat myös paikalliset tahot, kuten hallitus, yritykset, NGO:t tai muut vastaavat. (Wearing 2002, 12–15.) Projektien suunnittelijoilla on suuri vastuu sillä köyhien maiden hallitukset toivottavat usein uudet projektit tervetulleiksi matkailutulojen toivossa ja mahdollisia negatiivisia vaikutuksia voi olla vaikea jälkikäteen korjata. Riskeihin ja niiden ehkäisemiseen on kiinnitettävä huomiota, sillä vapaaehtoistyömatkailu, kuten muutkin vaihtoehtomatkailemuksen muodot, kasvattavat suosiotaan jatkuvasti ja asiantuntijat ennustavat kasvun vain jatkuvan tulevaisuudessa. Vaihtoehtomatkailemuksen tavoite on lisätä kulttuurien välistä yhteisymmärrystä, mutta jos matkailu on organisoitu huonosti, voivat vaikutukset olla päinvastaiset.

Tourism Research and Marketing (2008) kritisoi myös osaa vapaaehtoistyöprojekteista siitä, että niitä järjestettäisiin ennemminkin ajatellen matkailijan elämystä ja kokemusta, kuin kohdeyhteisön hyötyä. Tämä johtuu osittain siitä, että kaupalliset matkailuyritykset ovat huomanneet vapaaehtoistyömatkailussa markkinaraon, josta haluavat päästä osallisiksi ja tällöin ehkä perinteinen ajatus hyväntekeväisyydestä jää varjoon.

Vapaaehtoistyöhön lähtevän matkailijan kannalta työ yksinkertaisissa oloissa ja vähempiosaisten parissa voi länsimaiseen elämäntyyliin tottuneelle olla iso shokki, ellei hän ole siihen valmistautunut. Siksi olisikin tärkeää, että matkalle

lähtijät saivat esimerkiksi lähettävän organisaation kautta tietoa kulttuurieroista ja keinoja kulttuurishokista selviämiseen. Esimerkiksi Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry järjestää valmentavia tiedotustilaisuuksia vapaaehtoistyöhön lähteville ja tarjoaa myös tukea matkalla oleville. Monet jo matkalla olleet tarjoavat vertaistukea ja kokemuksiaan uusille vapaaehtoisille. Tietysti vapaaehtoisen oma aktiivisuus matkalle valmistautumisessa on myös tärkeää.

4 KANSAINVÄLINEN VAPAAEHTOISTYÖ RY

4.1 Järjestön perustaminen

Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry (KVT) on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton ruohonjuuritason rauhanjärjestö, jonka toiminnan tavoitteina on edistää rauhaa, tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja ympäristönsuojelua. KVT on osa kansainvälistä vuonna 1930 perustettua rauhanjärjestöä, Service Civil Internationalia, jolla on jäsenjärjestöjä eri puolilla maailmaa, 37 maassa. (KVT 2011.) KVT perustettiin virallisesti vuonna 1947, kun ulkomaalaiset vapaaehtoiset halusivat toisen maailmansodan jälkeen auttaa Lapin jälleenrakentamisessa. Ensimmäiset työleirit järjestettiin jo vuosina 1945 - 46. Työleirit ovat siis alusta alkaen olleet keskeinen osa järjestön toimintaa. Perustamisen yhteydessä järjestön tarkoitus määriteltiin seuraavasti (KVT 2011):

"Kokoamalla eri yhteiskuntaryhmiin ja kansallisuuksiin kuuluvia ihmisiä vapaaehtoiseen ruumiilliseen työhön ja yhteiselämään työleireille järjestö pyrkii tasoittamaan kansallisia, kansainvälisiä, rodullisia, uskonnollisia ja yhteiskunnallisia ristiriitoja sekä poistamaan muita sodan syitä" (KVT:n säännöt 1947, §2).

4.2 Järjestön toiminta

KVT järjestää kansainvälisiä työleirejä Suomessa ja välittää vapaaehtoisia Suomesta ulkomaisille leireille. Järjestön toimintaa pitävät yllä toimiston työntekijät ja joukko vapaaehtoisia, joiden työpanos onkin toiminnan kannalta elintärkeää. Vapaaehtoistoimintaan ovat kaikki kiinnostuneet tervetulleita ja jokaisen elämäntilanteeseen löytyy sopivaa tehtävää. Vapaaehtoiset muodostavat työryhmiä, joista tärkeimpiä ovat Koordis, Etpo- ja Pave-ryhmät sekä paikallisryhmät. (KVT 2011.)

Koordis eli leirikoordinaatioryhmä järjestää työleirejä Suomessa yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa. Leirien suunnittelun lisäksi ryhmä muun muassa etsii uusia leiri-isäntiä ja leirinvetäjiä, ylläpitää suhteita vanhoihin yhteistyökumppaneihin ja valmentaa leireille lähtijöitä. (KVT 2011.)

Valtaosa Suomen leireistä järjestetään kesällä ja rajoituksena on, ettei leiriä voi järjestää yhden ihmisen eduksi tai edistämään kaupallisia tavoitteita. KVT:n leireillä voi päästä esimerkiksi työskentelemään turvapaikkaa Suomesta hakevien lasten parissa, järjestämään festivaaleja, työskentelemään ekologisen maanviljelyn parissa, tekemään rauhanedistämistyötä tai rakentamaan ja kunnostamaan ekokyliä. Valikoima leirien suhteen luonnollisesti elää jatkuvasti. (KVT 2011.)

Etpo eli Etelä-Pohjoinen -työryhmä vastaa leirivaihtoista Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maiden kanssa. Ryhmän tehtäviin kuuluu etpo-leirien markkinointi, tutustumisohjelman järjestäminen etpo-maista Suomeen tuleville vapaaehtoisille sekä leirille lähtijöiden valmennus. Päivän mittaisilla valmennuskursseilla lähtijät saavat vinkkejä vanhoilta leiriläisiltä sekä tietoa muun muassa kulttuurieroista. (KVT 2011.)

Pave-ryhmä toimii sekä ulkomaille lähtevien että Suomeen tulevien pitkäaikaisvapaaehtoisten kanssa apuna ja tukena. KVT:n aktiivit toimivat myös kansainvälisellä tasolla Service Civil Internationalin pitkäaikaisvapaaehtoisuudesta huolehtivassa työryhmässä. (KVT 2011.)

Pääkaupunkiseudun ulkopuolella toimivat paikallisryhmät toimivat Tampereella, Turussa ja Jyväskylässä. Toimintaan kuuluu muun muassa mukavan yhdessäolon järjestämistä niin vanhojen kuin uusienkin leiriläisten ja maahanmuuttajien kanssa. (KVT 2011) Yhdessä toimiminen onkin tärkeää yhteishengen kasvatamiseksi ja innostuksen ylläpitämiseksi.

4.3 Työleireille lähteminen

KVT Finland kerää jäseniltään jäsenmaksun, joka on normaalisti 20 tai 30 euroa, mutta opiskelijoille, työttömille ja vähävaraisille 10 euroa. Tällä summalla jäsenet saavat oikeuden hakea leireille, järjestön avun sopivan leirin etsimisessä sekä tietenkin ajankohtaista tietoa järjestön toiminnasta. Lisäksi vapaaehtoisiksi haluavien tulee maksaa leirinvälitysmaksu, jolla katetaan ylläpitokustannuksia ja vakuutus työleirin ajaksi. (KVT 2011.)

Leireille haku tapahtuu käytännössä sähköisen leirinhakukoneen avulla, jonka perusteella jäsenet voivat etsiä itselle sopivaa työleiriä tai projektia. Sen jälkeen KVT ottaa yhteyttä projektia järjestävään organisaatioon selvittääkseen onko leirillä ensinnäkin tilaa halukkaille lähtijöille. Kun vastaanottava järjestö on lähtijät hyväksynyt, KVT välittää tiedon hakijoille, jonka jälkeen he voivat aloittaa matkan järjestelyt. Järjestelyt ovat lähtijöiden itsensä vastuulla sillä KVT ei toimi matkatoimiston tavoin. (KVT 2011.)

Leirille hakijan tulee maksaa leirinvälitysmaksu, joka on 95 - 140 euroa. Tällä maksulla katetaan ylläpitoa ja majoitusta kohteessa sekä vakuutus leirin ajaksi. Perusleirejä hieman vaativammilla kaukomaiden leireillä peritään lisäksi leirimaksu, joka on 50 - 250 euroa. Matkat ja muut mahdolliset kustannukset jäävät lähtijän itsensä vastuulle. (KVT 2011.)

Yhteensä jäseniä järjestöllä oli haastatteluhetkellä noin 300 ja jäsenluku on pysynyt suunnilleen samana viimeisten vuosien ajan. Vuosittain ulkomaille vapaaehtoistyöhön lähtijöitä on noin 100 henkeä. Haastattelemani KVT:n työntekijän mukaan Islanti oli suosittu kohde haastatteluhetkellä. Yleisesti, muuallakin kuin Islannissa, festivaalien järjestäminen on ollut suosittua vapaaehtoisten keskuudessa, minkä voi myös huomata kyselyn vastauksista. Nämä leirit ovat lyhytkestoisia, vain muutaman viikon mittaisia leirejä. Toisaalta sain myös kuulla, että lyhyemmille työleireille osallistuvien määrä olisi aiempaan verrattuna hienoisessa laskussa, kun taas pitkäaikaisvapaaehtoisuus kiinnostaa yhä enemmän. (KVT 2011.)

5 TUTKIMUSSUUNNITELMA JA TEORIAT

5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on määritellä tyypillinen suomalainen, tarkemmin sanottuna Kansainvälisen vapaaehtoistyö ry:n kautta matkalle lähtevä vapaaehtoistyömatkailija, eli muodostaa tällaisen vapaaehtoistyömatkailijan profiili ja selvittää myös matkailijoiden tärkeimpiä motiiveja lähtöön.

Tutkimuskysymykseni ovat siis: millainen on tyypillinen suomalainen, KVT:n kautta matkalle lähtevä vapaaehtoistyömatkailija ja mikä ensisijaisesti motivoi lähtemään vapaaehtoistyömatkalle? Onko taustalla halu auttaa muita vai esimerkiksi omaan henkilökohtaiseen kehitykseen tai työuraan liittyvät tekijät?

5.2 Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät

Tutkimukseni on osittain määrällinen eli kvantitatiivinen ja osittain laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmänä on ollut puolistrukturoitu sähköinen kyselylomake, jossa on sekä avoimia kysymyksiä että kysymyksiä valmiine vastausvaihtoehtoineen. Demografisia tekijöitä selvitetään pääosin valmiiden vastausvaihtoehtojen avulla, kun taas motiivien selvittämisessä käytetään apuna myös avoimia kysymyksiä. Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi juuri sähköisen kyselylomakkeen, koska se oli maantieteellisesti laajalla alueella asuvan vastaajajoukon tavoittamisen kannalta helpoin vaihtoehto. Lisäksi kysely on matkailijaprofiilin kartoituksessa mielekäs keino, sillä aineistoa on kerättävä standardoidusti, mikä edellyttää, että asioita kysytään kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 188).

Kysely rakennettiin ohjaavien opettajien avustuksella ja testattiin pienellä joukolla ennen julkaisua, jotta tutkimuksen validiteetti paranisi. Validiteetilla tarkoitetaan kysymysten onnistuneisuutta eli niiden kykyä tuottaa ratkaisu juuri kyseeseen tutkimusongelmaan (Heikkilä 2001, 186). Kysymysten tulee siis olla mah-

dollisimman selkeitä, jotta väärinymmärrysten sekä useampien tulkintojen mahdollisuus vähenisi. Alkuperäisten kysymysten lukumäärää jouduttiin hieman vähentämään, koska liian pitkä kysely olisi omalta osaltaan karsinut vastaajien määrää. Yksittäisten kysymysten rakennetta oli myös mietittävä tarkkaan, jotta ne saatiin teknisesti toteutettavaan ja paremmin analysoitavaan muotoon. Mukaan liitettiin saatekirje (LIITE 1).

Tein kyselyn E-lomake 3 -nimisellä selainkäyttöisellä ohjelmistolla (www.e-lomake.fi). Ohjelmiston avulla kyselylomake oli helppo tehdä ja julkaista vastaamista varten. Järjestön jäsenet pääsivät linkin kautta sivustolle vastaamaan kysymyksiin. Vastaukset tallentuivat sivustolle, josta sain ne analysointia varten. Tunnukset ohjelmiston käyttöön olivat voimassa kuukauden ajan. Rajoitettu käyttöaika osaltaan hieman hankaloitti työskentelyä, sillä se rajoitti sekä vastaus- että vastausten käsittelyaikaa.

Jaottelin kyselyni kolmeen osa-alueeseen, joista ensimmäisessä selvitin vastaajien demografisia tekijöitä, toisessa tiedustelin hieman heidän aiempia matkailukokemuksiaan ja -tottumuksiaan ja kolmannessa osiossa keskityin vapaaehtoistyömatkailuun. Kolmannen osan kysymyksissä pyysin vastaajia kertomaan vapaaehtoistyömatkoistaan ja määrittämään tärkeimmän syyn matkalle lähtöön. Lopuksi vastaajat saivat mahdollisuuden kommentoida vapaasti sekä kysymyksiä että kyselyä. Kysely on nähtävissä liitteissä (LIITE 2).

Saatuja vastauksia on käsitelty Excel-taulukkolaskentaohjelman avulla helpommin tulkittavaan muotoon. Eryteisesti demografisia tekijöitä käsittelevien kysymysten vastaukset on saatu helpommin ymmärrettävään muotoon graafisin menetelmin. Laskin ensin prosenttiosuudet vastausten pohjalta ja tein niistä sitten selventäviä kuvioita. Avoimien kysymysten vastauksia on analysoitu yksitellen, sillä niiden kuvaaminen graafisesti ei kaikissa tapauksissa onnistu.

Kyselyn lisäksi tutkimuksessa käytetään apuna Kansainvälinen vapaaehtoistyöry:n työntekijän haastattelua, jossa selvitetään järjestön toiminnassa mukana olevan henkilön havaintoja. Näistä havainnoista ei ole numeerista näyttöä, vaan ne perustuvat hänen tekemäänsä työhön.

5.3 Tutkittava joukko

Tutkimuksen perusjoukko, eli tutkimuksen kohteena oleva joukko ovat olleet Kansainvälisen Vapaaehtoistyö ry:n, eli KVT:n, vapaaehtoistyömatkailusta kiinnostuneet jäsenet. Siis myös vasta matkaa suunnittelevilla jäsenillä oli mahdollisuus osallistua kyselyyn, mutta kaikki vastaajat osoittautuivat jo matkalla käyneiksi. Kysely oli julkaistuna kolmen viikon ajan järjestön sähköisessä uutiskirjeessä ja Facebook -profiilissa, joten periaatteessa lähes koko perusjoukolla (noin 300 jäsenellä) on ollut mahdollisuus osallistua tutkimukseen. Todellisuudessa kysely ei varmasti tavoittanut jokaista jäsentä, sillä kaikilla ei välttämättä ole mahdollisuutta seurata järjestön uutiskirjettä tai profiilia tiiviisti. Kaikki jäsenet eivät välttämättä myöskään täytä kriteeriä, eli eivät ole kiinnostuneita vapaaehtoistyömatkailusta; osa voi olla vain kotimaassa toimivia tai kannattajajäseniä. Sähköisen kyselylomakkeen ongelma on myös siinä, että vastaajien on helppo sivuuttaa kysely, eikä riittävän vastausmäärän saaminen siksi ole helppoa. Uskon, että vastauksia kyselyyni olisi tullut enemmän, jos olisin ottanut yhteyttä vastaajiin henkilökohtaisesti, mutta totesimme yhdessä järjestön edustajan kanssa kyselyn julkaisemisen uutiskirjeessä ja Facebook -profiilissa heidän periaatteidensa kannalta sopivimmaksi. Toisaalta sähköisessä lomakkeessa on myös etuja; sen voi täyttää silloin kun itselle sopii, vastaaminen on vaivatonta ja nopeaa, ja anonyyminä vastaaminen voi taata rehellisemmät vastaukset.

Kuten Heikkilä kirjassaan tilastollisesta tutkimuksesta toteaa, kvantitatiivisessa tutkimuksessa tärkeää on, että tutkittava aineisto on laaja, mikä valitettavasti ei toteudu oman tutkimukseni kohdalla (Heikkilä 2001, 16). Vain laajan aineiston avulla saatuja tilastollisia tuloksia ja prosenttiosuuksia voidaan luotettavasti yleistää ja näin kuvata laajempaa joukkoa. Omalla kohdallani pieni vastausmäärä on siis otettava huomioon tuloksia analysoitaessa ja tuloksia on siksi tarkasteltava kriittisesti. Uskon kuitenkin, että tulokset ovat suuntaa-antavia, vaikka eivät olisikaan luotettavasti yleistettäviä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen kohdalla Heikkilä toteaa pienemmän tutkimusjoukon riittävän ja aineisto on usein tekstimuotoista, joten sitä voidaan analysoida sy-

vällisemmin kuin valmiiden vastausvaihtoehtojen avulla saatuja vastauksia. Selkeää eroa aineistonkeruutapojen välillä kvalitatiivisessa ja kvantitatiivisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan voida tehdä; menetelmät voivat olla hyvinkin samantaisia. (Heikkilä 2001, 17.) Omassa työssäni avoimien kysymysten vastauksia sekä KVT:n työntekijän puhelinhaastattelua voidaan pitää laadullisena aineistona.

5.4 Teoriat

Tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen muodostavat alla esitellyt teoriat. Tieteellisessä tutkimuksessa uutta tietoa muodostetaan jo olemassa olevan teorian avulla. Teoriat ovat muodostuneet aiemmissä tutkimuksissa esiintyneiden säännönmukaisuuksien pohjalta ja niiden tehtävä on selittää ja auttaa ymmärtämään erilaisia ilmiöitä. (Vilkkä 2007, 24.)

5.4.1 Sylvan

Sylvan jaottelee teoriassaan (1985) sekä vapaaehtoistyömatkailijoita että vapaaehtoisprojekteja. Tässä työssä keskityn luonnollisesti vapaaehtoistyömatkailijoita koskevaan luokitteluun. Teoria perustuu Arne Naessin (1972) kehittämään teoriaan ”pinnallisesta” ja ”syvällisestä” ekologiasta. Sylvan laajentaa tätä teoriaa vielä yhdellä ryhmällä, ”keskitasolla”. (Novelli 2005, 196–197.)

Ensimmäiseen ryhmään eli ”pinnallisiin vapaaehtoistyömatkailijoihin” kuuluvat ihmiset, joiden ensisijainen motiivi liittyy heihin itseensä. Matka ja sen aikana saatava kokemus nähdään positiivisena lisänä omassa ansioluettelossa ja etuna työnhaussa. Matkan kesto on yleensä lyhyt, alle kuukauden, eikä valitussa projektissa vaadita erityistaitoja tai aiempaa kokemusta työstä. Oma osallistuminen työhön on melko passiivista ja työstä saatava hyöty kohdeyhteisölle on verrattain pieni. Kohteen ja projektin valintaan vaikuttavat myös hyvin paljon muut alueen vetovoimatekijät. (Novelli 2005, 196–197.)

”Syvällisen vapaaehtoistyömatkailijan” motiivit ovat päinvastoin altruistisia; hänelle oman edun saavuttaminen ei ole yhtä tärkeää kuin muiden hyväksi toimiminen. Hän osallistuu yleensä projektiin, jossa voi käyttää aktiivisesti omaa ammattitaitoaan ja kokemustaan ja hänen työllään on suuri merkitys kohdeyhteisön kannalta. Tällainen matkailija viipyy kohteessa tavallisesti pidemmän aikaa, noin puoli vuotta tai enemmän. Hänelle itse projekti on tärkein, ei niinkään kohteen muut vetovoimatekijät. (Novelli 2005, 196–197.)

Näiden kahden ääripään väliin jää ”keskitason vapaaehtoistyömatkailija”, jonka motiiveina ovat sekä itsensä kehittäminen että muiden hyväksi toimiminen. Hän viipyy kohteessa yleensä 2 - 4 kuukautta. Hänelle projekti on tärkeä ja hänen työllään on merkitystä, mutta hän haluaa matkallaan myös tutustua ympäristöön ja viettää lomaa. (Novelli 2005, 196–197.)

Kaikki vapaaehtoistyöhön lähtevät matkailijat eivät sovi välttämättä yksiselitteisesti tiettyyn luokkaan, vaan piirteitä eri ryhmien ominaisuuksista löytyy. Kuten aiemmin on mainittu, myös vapaaehtoisprojekteille on tehty vastaavanlainen kolmen ryhmän luokitus, mutta todellisuudessa tietyn luokan matkailija ei aina valitse samaan luokkaan kuuluvaa projektia.

5.4.2 Plogin matkailijatyypittely

Stanley Plog jakaa teoriassaan (1974) matkailijat eri tyyppeihin; allosentrikoihin, midsentrikoihin ja psykosentrikoihin sen mukaan, miten ihmiset valitsevat lomakohteensa, tapansa matkustaa sekä palvelut ja aktiviteetit. (Vuoristo 2000, 45.) Allosentrikot ovat seikkailunhaluisia, itsenäisiä, avoimia ja valmiita kokeilemaan uutta ja erilaista. He eivät odota lomamatkaltaan täyden palvelun hotellia, vaan ovat valmiita näkemään itse vaivaa myös lomalla. He haluavat tutustua vieraseen kulttuuriin omatoimisesti ja etsivät mahdollisimman autenttisia kokemuksia. Pitkä matkakaan ei ole heille ongelma. Tyypilliset turistikohteet allosentrikot siis pyrkivät kiertämään kaukaa. (Vuoristo 2000, 45.)

Psykosentrikot taas ovat allosentrikoiden vastakohtia; he ovat ahdasmielisiä ja varauksellisia ihmisiä ja haluavat lomaltaan rentoutumista, palvelua ja turvallisuutta. He viettävät mielellään lomansa muiden turistien kanssa tutussa kohteessa ja siksi lähtevätkin usein pakettimatkoille, jotka matkanjärjestäjä on heille valmiiksi suunnitellut. Kohteet sijaitsevat monesti lähellä, esimerkiksi automatkan päässä. He suosivat passiivisia harrastuksia ja viettävätkin lomapäivät mielellään esimerkiksi hotellin uima-altaalla loikoillen sen sijaan, että lähtisivät tutustumaan ympäristöönsä. He haluavat hyvää palvelua ja ovat myös valmiita maksamaan siitä, mikä on palveluntarjoajien kannalta positiivinen asia. (Vuoristo 2000, 45.)

Midsentrikot puolestaan sijoittuvat näiden kahden matkailijatyypin väliin; heissä on piirteitä kummastakin ääripäästä. Suurin osa matkailijoista kuuluu tähän ryhmään. Lisäksi voidaan erotella ”lähes allosentrikot” ja ”lähes psykosentrikot”. Matkailijat edustavat näitä viittä tyyppiä normaalijakauman mukaisesti. (Vuoristo 2000, 45.)

Kuitenkin joissain tapauksissa yksittäinen matkailija saattaa käyttäytyä toisinaan psykosentrisesti, toisinaan taas allosentrisesti, tilanteesta riippuen. Myös elinkaaren eri vaiheissa ihminen saattaa siirtyä psykograafisella asteikolla suuriakin harppauksia. Lisäksi on esitetty, että esimerkiksi henkilön varallisuus pakottaa psykosentriseen käyttäytymismalliin; kaikilla ei ole varaa tai vapaa-aikaa käytettävänä, vaikka seikkailunhalua olisikin. (Vuoristo 2000, 47.)

5.4.3 Cohenin matkailijatyypittely

Cohen luokittelee matkailijoita roolikäyttäytymisen perusteella. Rooliin vaikuttavat tutkijan mukaan yhtäältä turvallisuus ja kotoisuus, toisaalta uteliaisuus, uudet elämykset ja riskit. Näiden kahden ääripään ja niiden muodostaman jatkumon perusteella voidaan erottaa neljä eri perustyyppiä:

- 1) Järjestäytynyt massaturisti vastaa Plogin psykosentrikkoa, hän suosii valmiita matkapaketteja ja turvallisia vaihtoehtoja. Hän lomailee mielellään muiden turistien kanssa tutussa kohteessa.
- 2) Yksilöllinen massaturisti on hieman joustavampi ja oma-aloitteisempi kuin edellä kuvattu tyyppi, mutta hänkin ostaa mielellään valmiita matkapaketteja turistikohteisiin eikä juuri näe vaivaa tutustuakseen kohteen todelliseen kulttuuriin.
- 3) Tutkimusmatkailija on jo huomattavasti oma-aloitteisempi ja järjestää mielellään matkansa itse. Hän on valmis kokeilemaan uusia kohteita eikä usein viihdykään massaturistien kansoittamissa kohteissa. Kohtuulliset mukavuudet niin matkustuskeinojen kuin majoittumisenkin suhteen ovat kuitenkin myös tälle matkailijatyypille tärkeitä.
- 4) Ajelehtija etsii ennakkoluulottomasti uusia kohteita ja kokemuksia. Hän ei pelkää ottaa riskejä vaan on valmis uhrautumaan tutustuakseen ja sulautuakseen kohteen alkuperäisväestön kulttuuriin.

(Vuoristo 2000, 48.)

5.4.4 McIntosh ja Goeldner

McIntosh ja Goeldner (1988) ovat ryhmitelleet, Maslow'n tarvehierarkiaa perustanaan käyttäen, matkailun motivaatiotekijöitä neljään eri ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat fyysiset tekijät, jotka liittyvät terveyteen, virkistymiseen, urheiluun ja huvitteluun. Toiseen ryhmään on luokiteltu kulttuuritekijät, jotka tarkoittavat ihmisen halua tutustua uusiin kulttuureihin ja tapoihin. Kolmas ryhmä muodostuu ihmisten välisistä tekijöistä eli halusta tavata uusia ihmisiä, halusta vieraila ystävien ja sukulaisien luona sekä halusta paeta arkipäiväistä ihmissuhdeympäristöä. Neljänteen ryhmään kuuluvat status- ja arvostustekijät, kuten halu syventää harrastuksia tai opintoja ja halu saada arvostusta muilta ihmisiltä ja näin vahvistaa omaa egoa. (Vuoristo 2000, 42.)

5.4.5 Maslow'n tarvehierarkia

Maslow'n teoria tarvehierarkiasta on usein perustana matkailumotivaatioiden kartoittamiselle, kuten yllä McIntoshin ja Goeldnerin teoriassa. Maslow'n mukaan ihmisellä on viisi tarpeiden tasoa, joista ensimmäinen on fysiologisten tarpeiden taso (nälkä, jano, lepo, liikunta). Toinen taso on turvallisuuden ja kolmas rakkauden ja yhteenkuuluvuuden tarve. Neljännellä tasolla on arvostuksen ja viimeisellä eli viidennellä tasolla itsensä toteuttamisen tarve. Maslow'n mukaan ihminen voi nousta hierarkian korkeammille, henkisille tasoille, kun alemmilla tasoilla olevat jokapäiväiset fyysiset tarpeet on tyydytetty. (Vuoristo 2000, 42.)

5.4.6 Crompton

Crompton loi teoriansa matkailijan motivaatioista vuonna 1979. Varsinaisesti niin sanottujen huvimatkaileijoiden motivaatioita kartoittavaa teoriaa voi myös soveltaa vapaaehtoistyömatkaileijoiden tapauksessa. Teoriassa on lueteltu kuusi sosio-psykologista työntävää tekijää, jotka ovat eskapismi eli halu "paeta" normaalia elinympäristöä hetkeksi, itsetutkiskelu ja -arviointi, rentoutuminen, ylellisydentavoittelu, taantumisen ja sosiaalinen kanssakäyminen. Työntävät tekijät ovat siis matkailijaan itseensä ja lähtöalueeseen liittyviä tekijöitä. Lisäksi on mainittu kohteeseen liittyviä vetovoimatekijöitä, kuten uusien kulttuurien viehäytys. (Van Aalten 2010, 21–24.)

Halu paeta normaalia elinympäristöään ei siis välttämättä tarkoita jonkin paremman, vaan lähinnä jonkin erilaisen etsimistä. Itsetutkiskelu ja -arviointi voi olla matkalle lähdön syynä siksi, että normaalin arjen ulkopuolella se on helpompaa. Rentoutumisella Crompton on tarkoittanut lähinnä mielen rentoutumista, ei niinkään ruumiillista. Jälleen on kyse siitä, että matkailija pääsee hetkeksi eroon arjesta ja tekemään erilaisessa ympäristössä asioita, joita ei normaalisti tekisi. Vapaaehtoistyömatkailijakin voi siis tuntea rentoutuvansa uudessa ympäristössä, vaikka tekeekin työtä. Ylellisydentavoittelu oli ehkä voimakkaammin motiivina silloin, kun matkustelu ei vielä ollut niin yleistä kuin nykyään ja se nähtiin statussymbolina. Toki joillekin voi esimerkiksi vapaaehtoistyö olla eräänlai-

nen statussymboli. Taantumisella tarkoitetaan tässä yhteydessä nostalgiaa ja esimerkiksi halua tehdä asioita, joita teki lapsena, mutta ei enää. Taantumisen halusta voi olla kyse myös silloin, kun etsitään yksinkertaisempia oloja ja pakoa kiireisestä nyky-yhteiskunnasta. Joskus matkalle lähdön syynä voi taas olla uusien ihmissuhteiden etsiminen. (Van Aalten 2010, 21–23.)

5.4.7 Graburn

Graburn on esittänyt vuonna 1983 teoriansa rituaalisesta inversiokäyttäytymisestä eli käänteisestä käyttäytymisestä. Käsitteellä tarkoitetaan matkailijan halua lomallaan paeta normaalia elinympäristöään. Tällaista käyttäytymistä on esimerkiksi suomalaisten turistien halu päästä talven kylmyydestä ja pimeydestä etelän lämpöön. Muina esimerkkeinä voidaan mainita muun muassa halu rentoutua ja elää ilman aikatauluja arjen kiireisen elämänrytmin sijaan tai halu kokea seikkailuja ja riskejä normaalin turvallisen elinympäristön vastapainoksi. Matkailijat saattavat kuitenkin pakenemisen halustaan huolimatta säilyttää normaaleja rutiineitaan myös lomalla. (Vuoristo 2000, 43–44.) Samanlaisia ajatuksia inversiokäyttäytymisestä ja vaihtelun etsimisestä on esittänyt myös Gottlieb (1982) (Urry 2002, 11).

6 TULOKSET

Vastauksia kyselyyn tuli yhteensä vain 26 kappaletta. Määrän perusteella ei siis voi yleistää tuloksia luotettavasti, mutta niiden avulla voidaan saada ainakin suuntaa antava kuva siitä, millainen on tyypillinen Kansainvälisen vapaaehtoistyö ry:n kautta vapaaehtoistyöhön lähtevä matkailija. Nämä 26 vastaajaa edustavat lähes yhdeksää prosenttia järjestön koko jäsenmäärästä Suomessa.

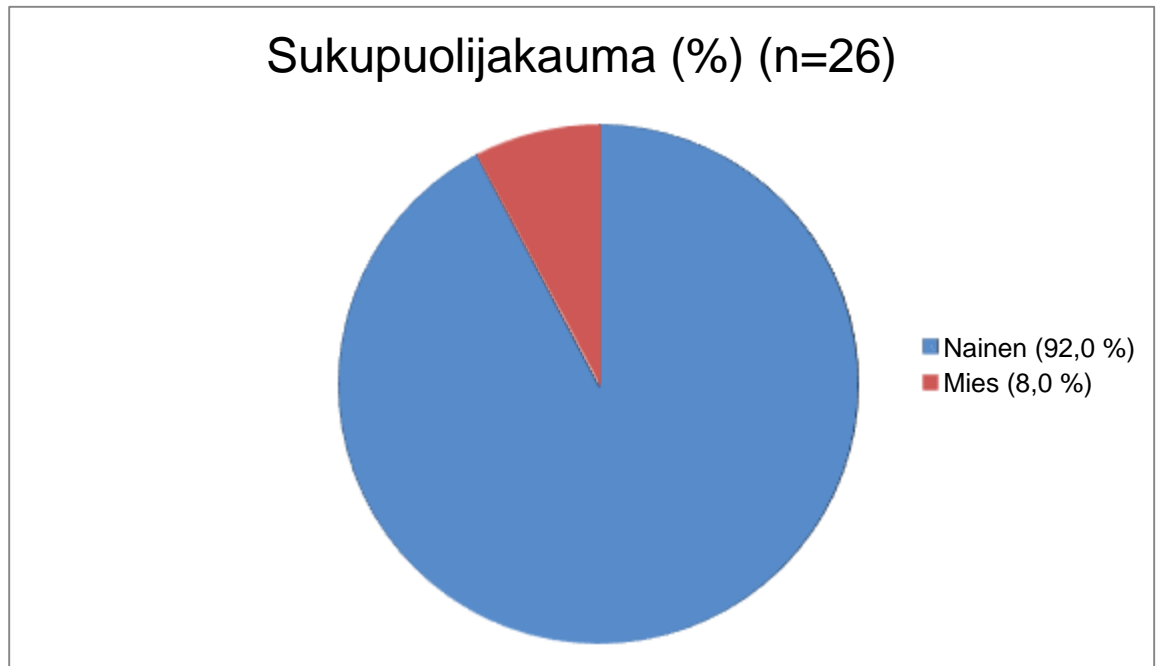
Huomioon otettava tekijä on myös se, että osa vastaajista on voinut aloittaa vapaaehtoistyömatkailun jo joitain vuosia sitten, jolloin heidän elämäntilanteensa on voinut olla erilainen verrattuna nykyiseen. En kuitenkaan halunnut rajata kyselyäni liikaa, esimerkiksi hyväksymällä vain viimeisen vuoden aikana matkalla käyneiden vastauksia, sillä se olisi verottanut vastaajien määrää entisestään. Hyväksyin siis myös jo aiemmin matkalla olleiden vastaukset. Joillekin vapaaehtoistyömatkailusta on vastauksien perusteella muodostunut tärkeä osa elämää, jopa harrastus, ja he ovat käyneet useammalla matkalla vuosien varrella.

Tulosten esittely etenee kyselylomakkeen rakenteen mukaisesti, eli ensin käydään läpi demografiset piirteet, sen jälkeen siirrytään aiempaa matkailutaustaa selvittäviin kysymyksiin ja niiden vastauksiin ja lopuksi käsitellään vapaaehtoistyötä ja vapaaehtoistyömatkailua koskevat kysymykset. Vuoriston määritelmän mukaan demografisten ja sosioekonomisten piirteiden kohdalla puhutaan kovista muuttujista, joiden perusteella matkailijoita voidaan helposti luokitella. Matkailutottumusten ja motiivien kohdalla puhutaan pehmeistä muuttujista, jotka ovat hieman vaikeammin määriteltäviä psykologisia ominaisuuksia. (Vuoristo 2002, 38.)

6.1 Vastaajien sukupuolijakauma

Kyselyn ensimmäisen kysymyksen avulla selvitin vastaajien sukupuolta. Vastaajista vain 2 olivat miehiä ja loput 24, eli ehdottomasti suurin osa, naisia. Prosentuaaliset osuudet näkyvät kuviossa 1. Esimerkiksi Tourism Research and Marketing (2008) on myös tutkinut vapaaehtoistyömatkailijoiden sukupuolija-

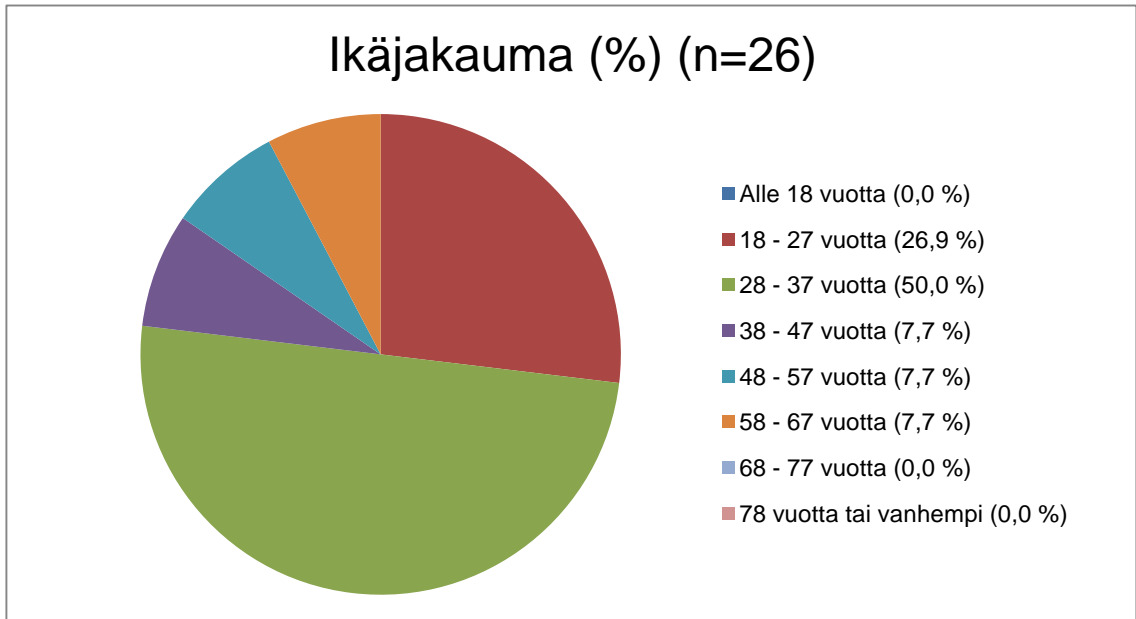
kaumaa ja siinä selvisi, että valtaosa heistä on naisia. Myös RAY:n teettämä tutkimus suomalaisten tekemästä vapaaehtoistyöstä (2010) osoitti, että naiset ovat miehiä ahkerampia vapaaehtoistyöntekijöitä. Vapaaehtoistyömatkailu on yksi matkailun muodoista, joissa sukupuolten välinen ero matkailijamäärissä on huomattava.

KUVIO 1 Vastaajien sukupuolijakauma

6.2 Vastaajien ikäjakauma

Toisen kysymyksen avulla sain selville vastaajien ikäjakauman ja se on kuvattu prosenttiosuuksien avulla kuviossa 2. Puolet vastaajista on 28–37-vuotiaita. Toiseksi suurin ikäryhmä ovat 18–27-vuotiaat (26,9 %). Muiden vastaajien iät jakautuivat tasaisesti ikäryhmiin 38–47 vuotta, 48–57 vuotta ja 58 – 67 vuotta. Alle 18-vuotiaita tai 68-vuotiaita tai sitä vanhempia ei vastaajista löytynyt yhtään.

KUVIO 2 Vastaajien ikäjakauma

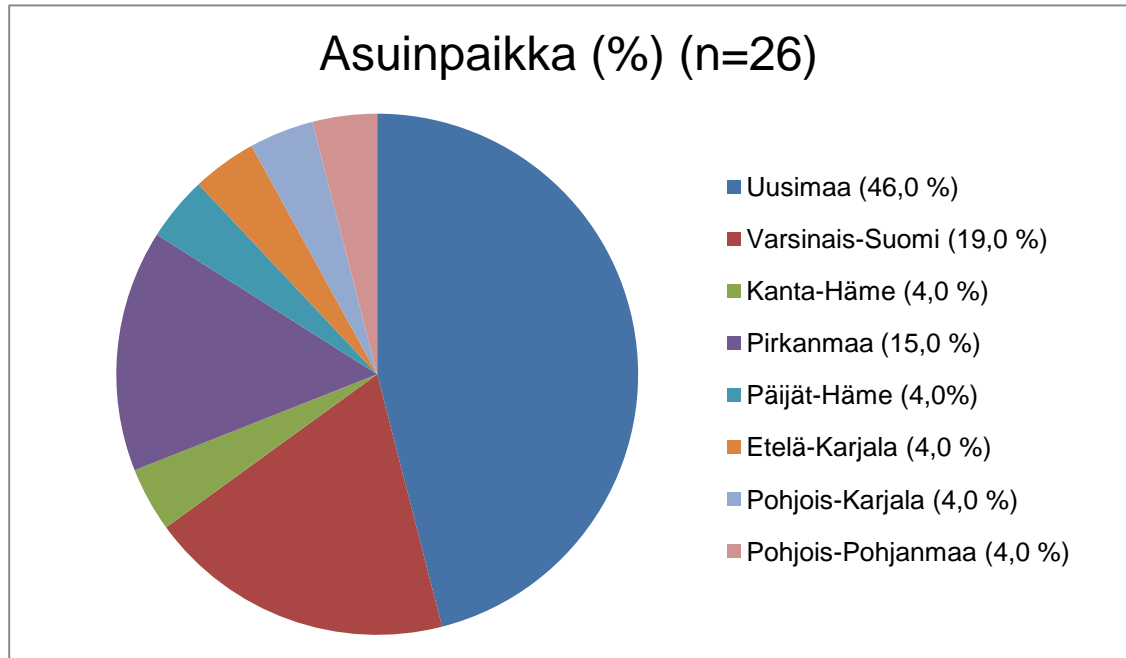
Selvästi suurin osa vastanneista vapaaehtoistyömatkailijoista on siis nuoria aikuisia. Tämä ikäryhmä on ehkä kansainvälisempi ja tottuneempi matkailuun, kuin vanhemmat ikäluokat. Nämä tekijät madaltavat kynnystä lähteä myös kokeilemaan tällaista vielä erilaista matkailun muotoa. Alle 18-vuotiaiden vastaajien puuttuminen johtuu siitä, että leireille vaatimuksena on täysi-ikäisyys.

Jos verrataan tulosta RAY:n teettämään tutkimukseen (2010), huomataan, että siinä innokkaimmiksi vapaaehtoistyöntekijöiksi osoittautuivat nimenomaan iäkkäät naiset. Monelle iäkkäälle ihmiselle vapaaehtoistyö voi olla työuran ja omien lasten varttumisen jälkeen tärkeä osa arkea. Vapaaehtoistyö omassa arkiympäristössä ja ulkomailla eroavat kuitenkin huomattavasti ja kynnys lähteä matkalle voi olla iäkkäälle ihmiselle korkea.

6.3 Vastaajien asuinpaikka

Suomen 20 maakunnasta vain kahdeksassa asuu kyselyyn vastaajia. Nämä maakunnat on lueteltu alla olevassa kuviossa 3. Suurin osa vastaajista asuu Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla (yhteensä 80 prosenttia). Myös esimerkiksi RAY:n julkaisemassa tutkimuksessa kävi ilmi, että selvästi innokkaimmat vapaaehtoiset löytyvät Etelä- ja Länsi-Suomesta (Pessi & Orava-

saari 2010, 143). Maakunnissa, joiden prosentuaalinen osuus on 4 prosenttia, jokaisessa asuu vain yksi vastaaja. Vastaajien pieni määrä hieman vääristää kokonaiskuvaa tämänkin kysymyksen kohdalla.

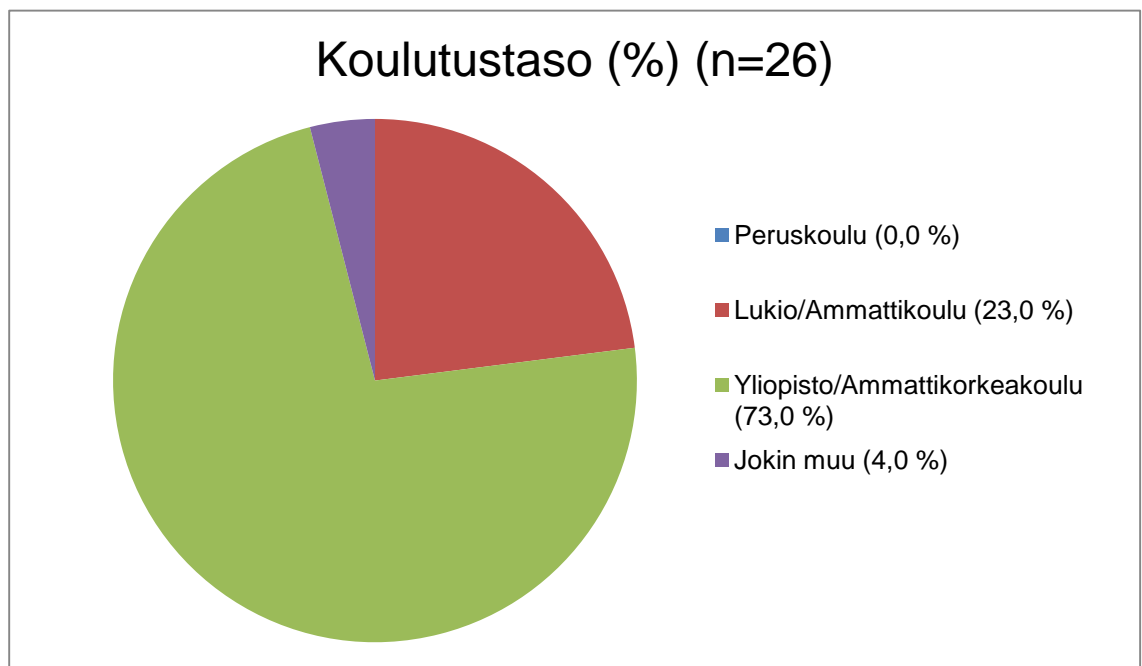
KUVIO 3 Vastaajien asuinpaikka maakunnittain

Tulosta saattaa selittää se, että KVT:n aktiivista paikallisryhmätoimintaa järjestetään pääkaupunkiseudun lisäksi Tampereella, Turussa ja Jyväskylässä. Jäseniä löytyy toki myös muualta Suomesta, mutta helpointa aktiivinen osallistuminen toimintaan on juuri näillä paikkakunnilla, jotka sijaitsevat suurimmat prosenttiosuudet saaneissa maakunnissa. Yhteinen toiminta jäsenten välillä, sosiaalisuus ja vertaistuki saattavat innostaa heitä lähtemään vapaaehtoistyömatkoille entistä enemmän, mikä voisi osaltaan selittää tulosta. Toki myös maakuntien suhteelliset asukasmäärät voivat näkyä tässäkin vastaajien joukossa.

6.4 Vastaajien koulutustaso

Neljännän kysymyksen avulla halusin selvittää vastaajien koulutustasoa. Kuvio 4 selviää, että suurin osa (73 %) vastaajista on suorittanut yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon. On mahdollista, että myös vasta tutkintoa suorittavat henkilöt ovat valinneet tässä kohtaa kyseisen vaihtoehdon, mutta sillä ei

tulosten kannalta ole suurta merkitystä. Myös muiden vaihtoehtomatkoilijoita käsittelevien tutkimusten mukaan (mm. Williams 1990) matkailijat ovat usein korkeasti koulutettuja, jotka kaipaavat myös vapaa-ajan matkoiltaan älyllisiä haasteita ja haluavat tehdä matkoistaan kokonaisvaltaisempia kokemuksia. McIntoshin ja Goeldnerin teorian mukaan matkailijoita voi motivoida halu syventää tietoja ja taitoja ja näin vahvistaa omaa egoa ja kuvaa muiden silmissä (status- ja arvostustekijät). Nämä tekijät motivoivat siis yleisesti vaihtoehtomatkoilijoita, mutta ne voivat motivoida myös vapaaehtoistyömatkailijoita.

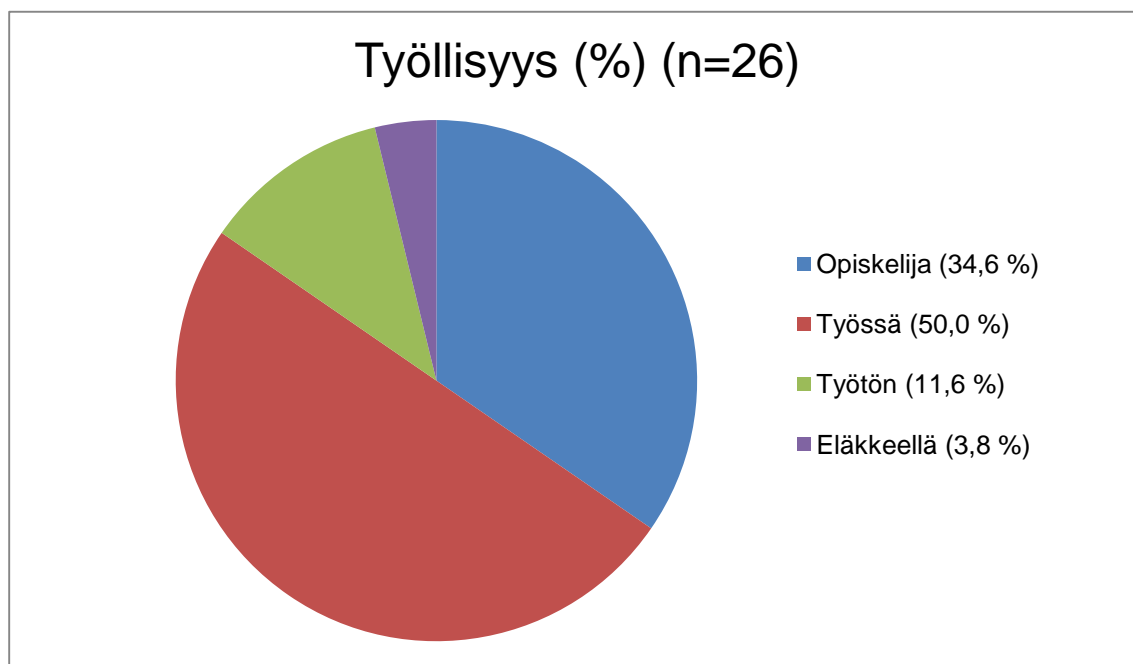

KUVIO 4 Vastaajien koulutustaso

6.5 Vastaajien työllisyystilanne

Puolet vastaajista oli vastaushetkellä työssäkäyviä, kuten kuviosta 5 käy ilmi. Kaikki tämän vaihtoehdon valinneet eivät vastauksissaan tarkemmin eritelleet ammattiaan, vaikka siihen mahdollisuus olikin. Osa heistä halusi kuitenkin ammattinsa kertoa; vastaajista löytyi sairaanhoitajia, myyntiasistentti, järjestötyöntekijä, tutkija, konsultti, myyjä, suunnittelija, sosionomi ym. Mitään selkeää ammattiryhmää ei siis noussut esiin, ainakaan näin pienestä vastaajajoukosta. Toinen puoli vastaajista jakautui opiskelijoihin, työttömiin ja eläkeläisiin, joista suurin osa (34,6 %) oli opiskelijoita. Heidän kohdallaan pidemmällekin vapaaeh-

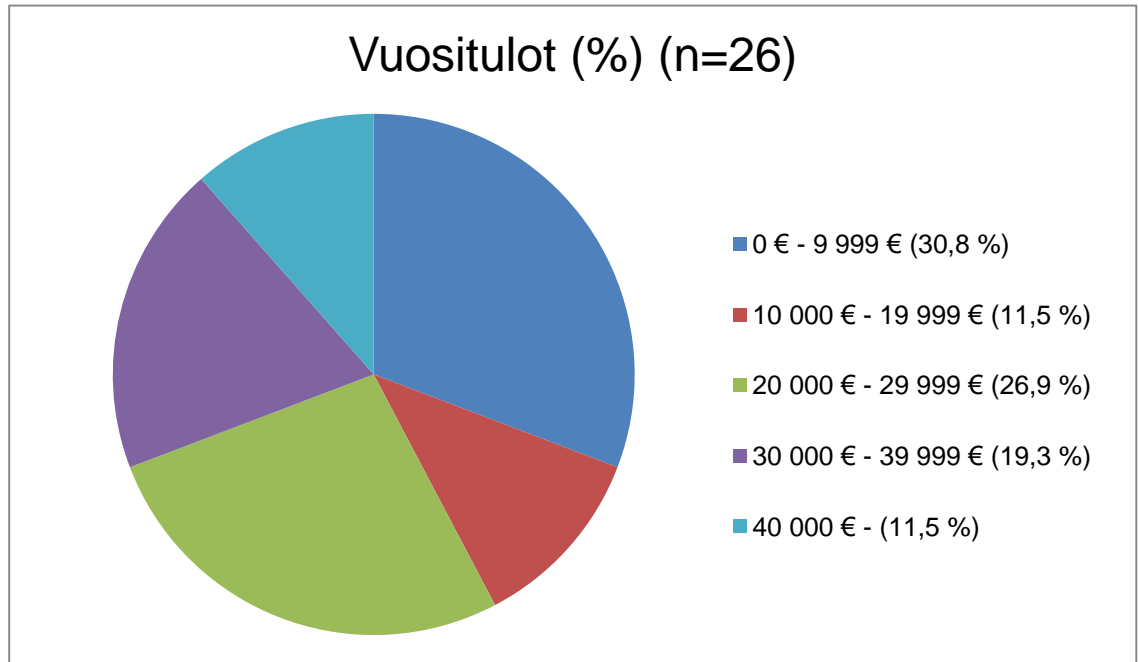
toistyömatkalle lähtö voi olla helpompaa, koska heillä aikaa on ehkä enemmän ja mahdollisuus käyttää sitä joustavammin. Eräs vastaajista tähdentääkin vastaustaan sanomalla, että matkusti vapaaehtoistyön vuoksi aktiivisimmin opiskelijaiikanaan, jolloin aikaa oli enemmän.

KUVIO 5 Vastaajien työllisyys vastaushetkellä

6.6 Vastaajien vuositulot

Vuositulojen kohdalla hajontaa vastauksissa oli enemmän, kuten nähdään kuvio 6. Suurin osa vastauksista (30,8 %) sijoittuu ensimmäiseen ryhmään, eli 0 € - 9 999 €. Tämä selittyy opiskelijoiden, työttömien ja eläkeläisten suurella osuudella; heitä oli yhteensä puolet vastaajista. Oletettavasti työssäkäyvät sijoittuvat korkeampien tulojen luokkiin ja heistä suurin osa on keskituloisten ryhmässä, eli heidän tulonsa ovat 20 000 € - 29 999 € vuodessa. Vain kolme vastaajista (11,5 %) kuuluu suurituloisten luokkaan, eli vuodessa yli 40 000 € tienaviin.

KUVIO 6 Vastaajien vuositulot

6.7 Vastaajien harrastukset

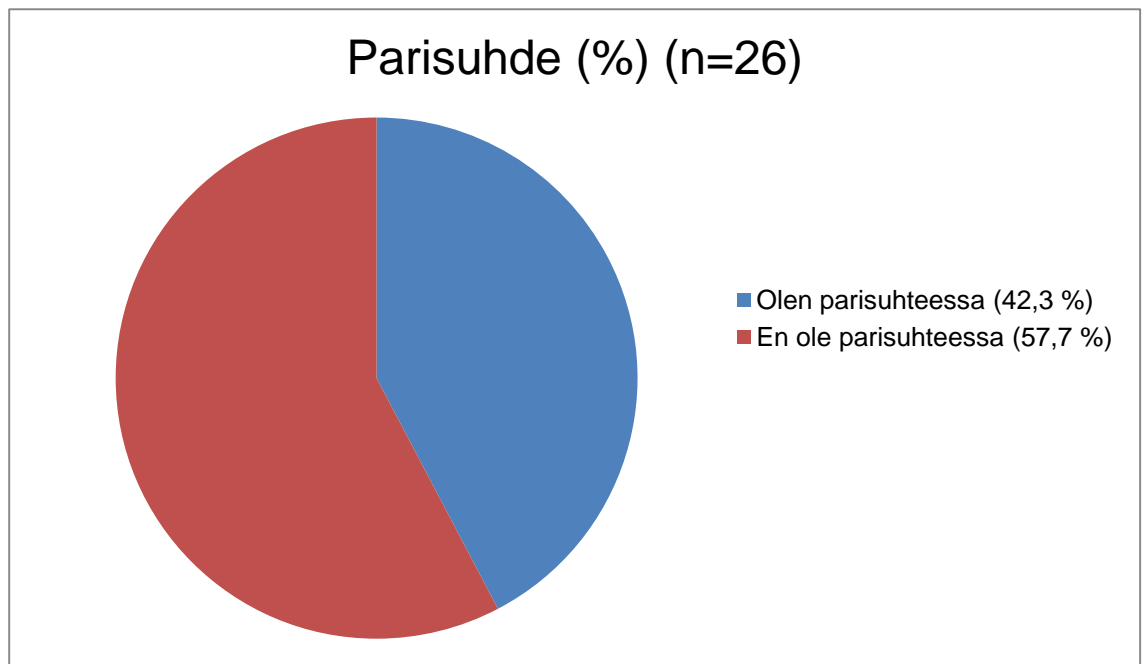
Seuraavassa kysymyksessä halusin selvittää, nouseeko jokin tietty harrastus vastaajien keskuudessa selvästi esille. Useampi vastaaja mainitsi harrastukseensa liikunnan eri muodoissa (esimerkiksi ratsastus, tanssi, jooga), luonnon (muun muassa retkeily, sienestys) musiikin ja matkustelun. Esille nousivat useamman vastaajan kohdalla myös teatteri, elokuvat ja kirjallisuus (sekä lukeminen että kirjoittaminen) sekä opiskelu. Harrastukset olivat siis vastaajien kesken hyvin samankaltaisia ja suurimman kannatuksen sai liikunta eri muodoissaan (yhteensä noin 65 %), tosin yhtä tiettyä lajia ei esille noussut.

Vastaajista kuusi (eli 23 %) mainitsi harrastukseensa myös vapaaehtoistyön tai järjestötoiminnan tai molemmat. Mielenkiintoista olisi tietää, ovatko nämä kuusi vastaajaa aloittaneet harrastuksensa vapaaehtoistyömatkan jälkeen vai ovatko he harrastaneet toimintaa jo aiemmin ja siten innostuneet vapaaehtoistyökäytännöstään.

6.8 Vastaajien parisuhdetilanne

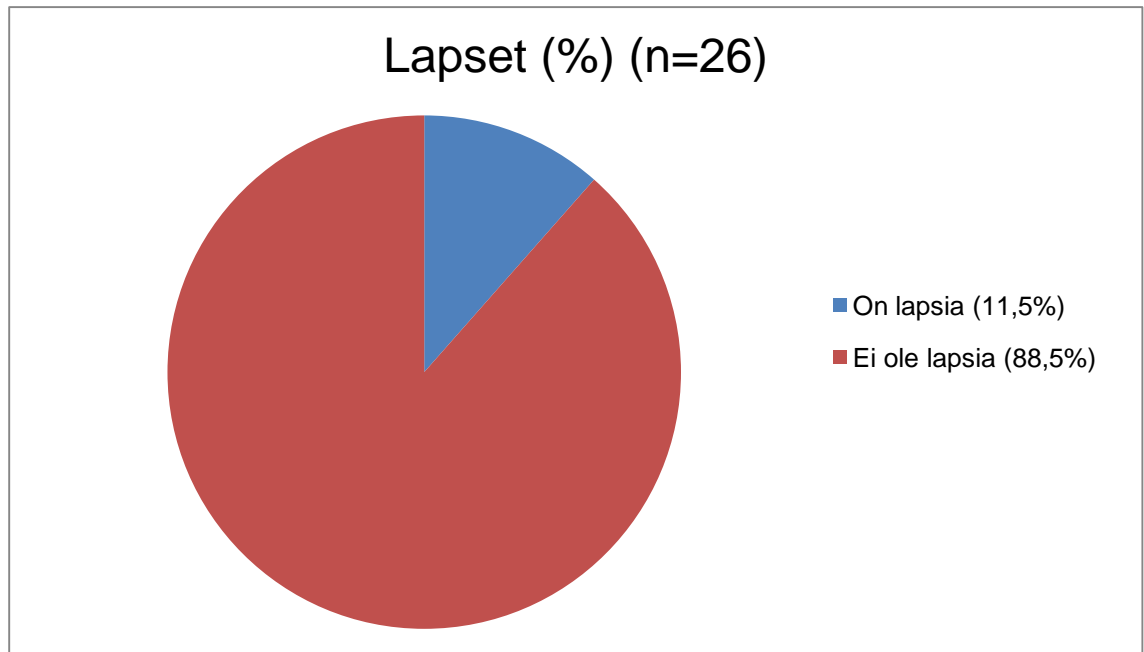
Vastanneista 42,3 prosenttia sanoo olevansa parisuhteessa, mutta suurin osa ei ole, kuten kuviosta 7 voi nähdä. Oletuksena on, että yksineläjän on helpompi lähteä vapaaehtoistyömatkalle pidemmäksikin aikaa, koska parisuhde ei sido lähtijää. Parisuhde ei kuitenkaan välttämättä ole este ja puolison kanssa yhdessä tehty matkakin on mahdollinen.

KUVIO 7 Vastaajien parisuhdetilanne

6. 9 Lapset

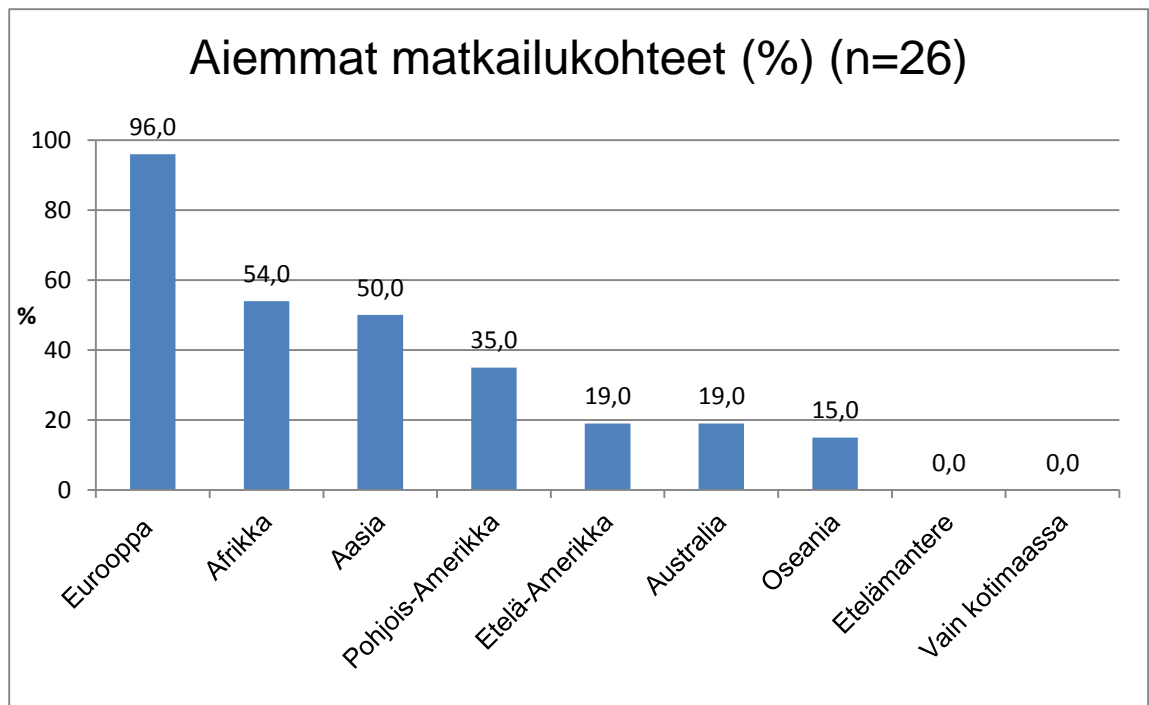
Yhdeksännessä kysymyksessä tiedustelin, onko vastaajilla lapsia, jotka asuvat vielä kotona heidän kanssaan. Oletin aiemmin, että vastaajilla ei ole lapsia ollekaan tai että lapset ovat jo aikuistuneet, sillä pienten lasten kanssa vapaaehtoistyömatkan toteuttamisen voisi kuvitella haasteelliseksi. Pienten lasten kotiin jättäminen matkan ajaksi, erityisesti pitkäkestoisemman matkan, ei ehkä myöskään ole miellyttävä vaihtoehto. Lisäksi aiemmista kysymyksistä saadut tulokset, joiden mukaan iso osa vastaajista on nuoria opiskelijoita ja työssäkäyviä, ehkä uraansa aloittelevia, tukevat oletustani. Vastausten perusteella tehdystä kuviosta näkeekin, että 88,5 prosentilla vastaajista ei ole kotona asuvia lapsia.

KUVIO 8 Lapset

6.10 Vastaajien aiempi matkailuhistoria

Kymmenennen kysymyksen avulla selvitin, missä vastaajat ovat aiemmin vapaaehtoistyömatkailun lisäksi matkailleet. Vastausvaihtoehdoiksi annoin eri maanosat sekä kohdan ”Vain kotimaassa”. Kukaan ei vastannut kohtaan ”Vain kotimaassa”, joten kaikki ovat siis matkailleet ulkomailla ainakin jonkin verran. Luonnollisesti Eurooppa sai matkakohteena suurimman prosenttiluvun, 96 prosenttia ilmoitti matkailleensa Euroopan alueella. Eri maanosien saamat prosenttiluvut voidaan nähdä kuviosta 9. Jokainen maanosa Etelämanteretta lukuun ottamatta sai kannatusta, mikä osaltaan viittaa siihen, että matkailijat eivät ole kovin ennakkoluuloisia kohteiden suhteen tai suosi vain lähellä sijaitsevia kohteita, kuten Plogin tyypittelyn psykosentrikot.

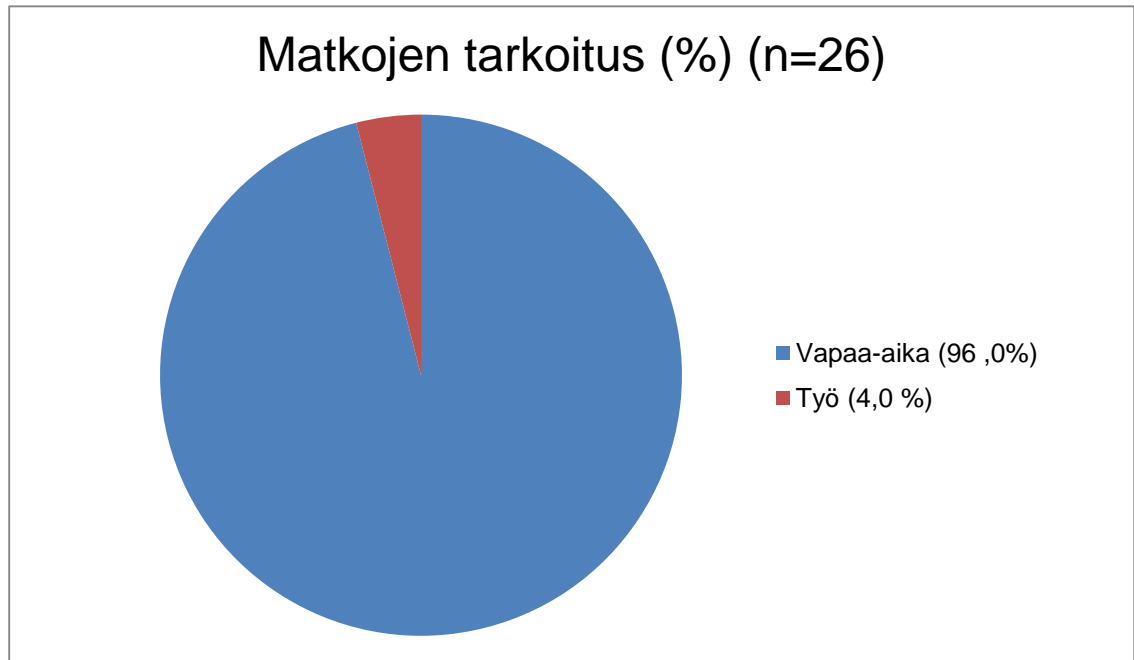

KUVIO 9 Vastaajien aiemmat matkailukohteet

6.11 Matkojen tarkoitus

Kohdassa 11 kysyin tarkoitusta, jonka vuoksi vastaajat yleensä matkustavat. Valtaosa, 96 prosenttia, sanoi matkustavansa vapaa-ajalla ja vain 4 prosenttia, eli yksi vastaajista, kertoi matkustavansa useimmiten työnsä takia. Prosent-

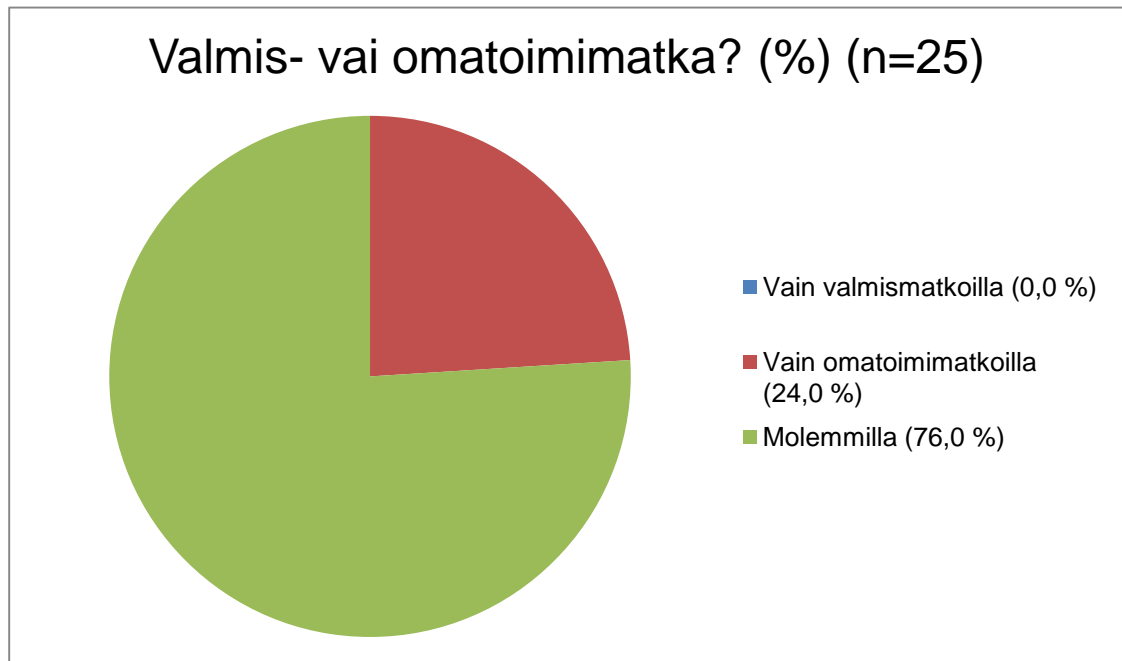
tiosuudet voi nähdä myös kuviosta 10. Tässä kohtaa työllä tarkoitin nimenomaan palkkatyötä, en vapaaehtoistyötä, jota tehdään vapaa-ajalla.

KUVIO 10 Matkojen tarkoitus yleensä

6.12 Mieluisin matkailumuoto

Seuraava kysymys selvitti ovatko matkailijat käyneet vain valmismatkoilla, vain omatoimimatkoilla vai molemmilla. Pyysin vastaajia myös vertaamaan näitä kahta matkailun muotoa, mikäli he ovat molempia kokeilleet, ja valitsemaan suosikkinsa perustelujen kera. 76 prosenttia (eli 19 vastaajaa) sanoi olleensa sekä valmis- että omatoimimatkoilla ja 24 prosenttia (6 vastaajaa) kertoi matkalleensa vain omatoimisesti, kuten käy ilmi kuviosta 11. Pelkästään valmismatkoilla käyneitä ei joukossa ollut yhtään.

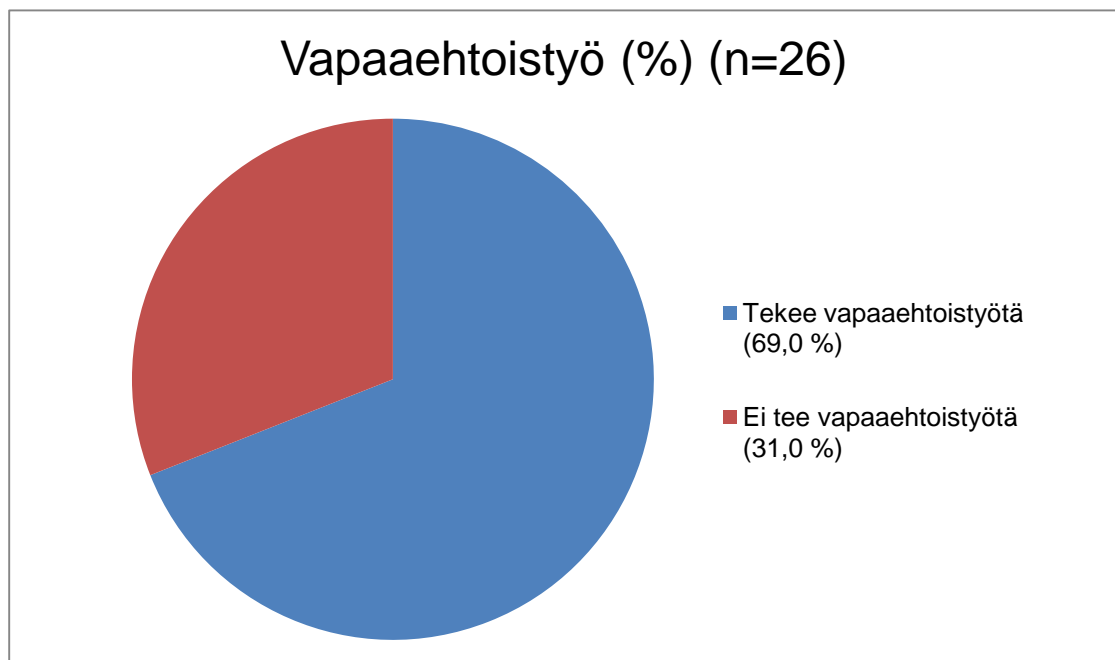
KUVIO 11 Mieluisin matkailumuoto

Jatkokysymyksen kohdalla nämä 19 molempia vaihtoehtoja kokeillutta vastaajaa olivat melko yksimielisiä; 89 prosenttia, eli 17 vastaajaa, suosii omatoimimatkailua ja loput kaksi (11 %) sanoivat valitsevänsä valmis- tai omatoimimatkan tilanteen mukaan. Kukaan ei sanonut pitävänsä enemmän valmismatkailusta. Omatoimimatkailua puoltaviksi tekijöiksi mainittiin useaankin otteeseen vapaus ja aikatauluista riippumattomuus, edullisuus ja mahdollisuus tutustua vieraaseen ympäristöön ja kulttuuriin itsenäisesti. Vapauden vastaajat määrittivät tarkemmin vapaudeksi valita eri matkakohteiden, matkustustapojen, majoitusmuotojen, matkan keston ja aikataulujen sekä aktiviteettien välillä. Esille nousi myös halu tutustua matkalla paikalliseen kulttuuriin ilman, että joka puolella tarvitsee törmätä suomalaisiin turisteihin. Näiden kuvausten perusteella matkailijoiden mieltymykset viittaavat Plogin matkailijatyypittelyn allosentrikkoon tai lähes allosentrikkoon. Toisaalta voidaan joidenkin kohdalla puhua midsentrikosta, joka välillä valitsee myös valmismatkan. Cohenin tyypittelyyn viitaten useimpien kohdalla voidaan puhua tutkimusmatkailijasta tai jopa ajelehtijasta, mutta myös yksilöllisen massaturistin piirteitä löytyy.

6.13 Vapaaehtoistyö vastaajien tavallisessa arjessa

Kysymys 13 koski vapaaehtoistyötä vastaajien normaalissa arjessa; halusin siis tietää kuinka moni tekee sitä myös osana tavallista arkeaan. Jo aiemmin tiedustellessani harrastuksia kohdassa 7, kuusi vastaajaa mainitsi vapaaehtoistyön ja järjestötoiminnan. Pyysin kyseisessä kohdassa vastaajia mainitsemaan enintään kolme harrastustaan. On siis mahdollista, etteivät kaikki maininneet vapaaehtoistyötä kohdassa 7, joten kysyin siitä myös kohdassa 13.

Kuviosta 12 nähdään, että 69 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi (tekevänsä vapaaehtoistyötä) ja 31 prosenttia kieltävästi. En kysymyksenasettelussa tarkemmin lähtenyt määrittelemään millaista vapaaehtoistyötä, koska vaihtoehtoja on niin paljon. Myöntävästi vastanneet voivat siis olla mukana toiminnassa hyvinkin aktiivisesti tai vain silloin tällöin ja työnkuva voi vaihdella suurestikin. Pääasia oli saada selville, kuinka monelle työ on osa myös tavallista arkea. Vastauksista ei voi päätellä, onko työnkuva normaalissa arjessa samankaltaista kuin vapaaehtoistyömatkalla.

KUVIO 12 Vapaaehtoistyö vastaajien normaalissa arjessa

Heille, jotka eivät tee vapaaehtoistyötä normaalisti, voi matkalle lähdön motivoivana tekijänä olla halu kokeilla jotain erilaista. Tästä Graburn puhuu teorias-

saan inversiökäyttäytymisestä. Myös Crompton puhuu teoriassaan halusta kokea jotain uutta, päästä pois normaalista arjesta ja rentoutua tekemällä sellaisia asioita, joita ei tavallisesti tee.

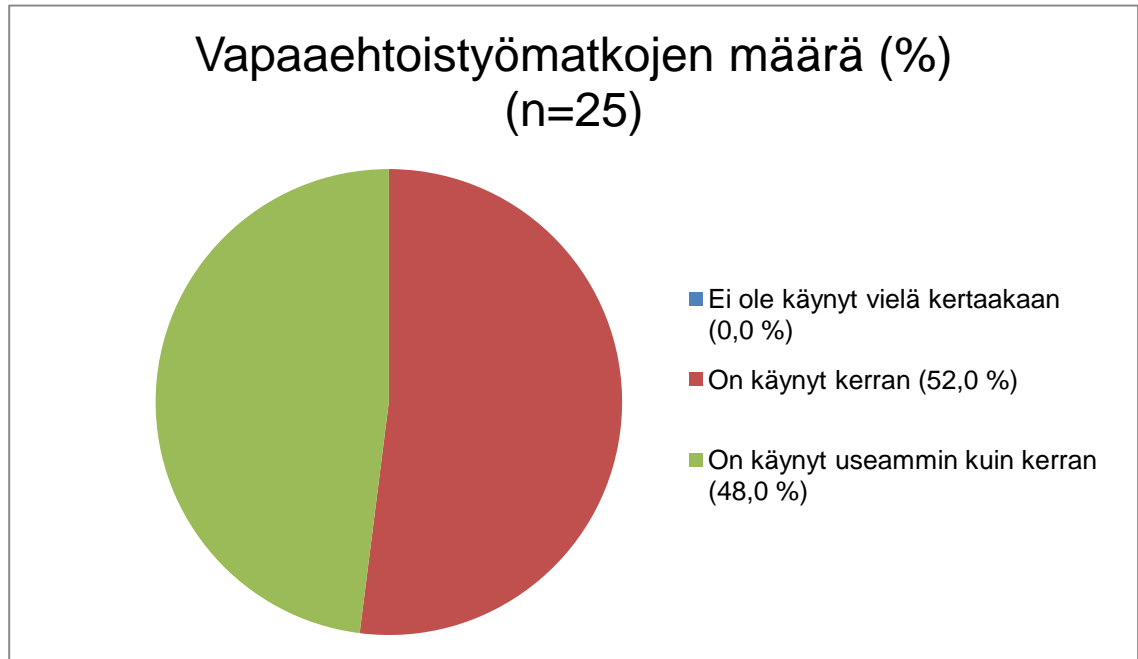
6.14 Vapaaehtoistyömatkat

Neljästoista kysymys käsitteli nimenomaan vapaaehtoistyömatkailua. Kysymyksessä oli kolme kohtaa, joista pyysin valitsemaan omaa tilannetta kuvaavan vaihtoehdon ja vastaamaan jatkokysymyksiin. Vaihtoehdot olivat:

- a) En ole vielä ollut vapaaehtoistyömatkalla, harkitsen tai suunnittelen vasta matkaa.
- b) Olen ollut vapaaehtoistyömatkalla kerran.
- c) Olen ollut vapaaehtoistyömatkalla useammin kuin kerran.

Jatkokysymyksenä jokaisessa kohdassa pyysin kuvailemaan vapaamuotoisesti matkaa tai matkoja (kuvaus työstä, matkan kesto, kohde ja selvitys mahdollisista vaadituista taidoista tai kokemuksesta).

Kaikki vastaajat ovat olleet vapaaehtoistyömatkalla ainakin kerran, sillä yhtään vastausta ensimmäiseen kohtaan ei tullut. Yli puolet, 52 prosenttia vastanneista, ovat olleet matkalla yhden kerran ja loput 48 prosenttia ovat käyneet useammalla vapaaehtoistyömatkalla. Osuudet näkyvät myös alla olevassa kuviossa 13. C-kohtaan tulleiden vastausten perusteella yksittäinen matkailija on voinut käydä jopa 15 vapaaehtoistyömatkalla. Tosin 15 kertaa matkalla käyneitä oli vastaajien joukossa vain yksi, muut olivat käyneet enintään kuusi kertaa. Koko vaihteluväli on siis yhdestä viiteentoista vapaaehtoistyömatkaan.

KUVIO 13 Vapaaehtoistyömatkojen määrä

Työtehtävät vastaajien tekemillä matkoilla ovat olleet vaihtelevia. On ollut muun muassa rakennusten kunnostusta, arkeologisia kaivauksia, lasten hoitoa, eläinten hoitoa, opetustyötä, luonnonsuojelua, työskentelyä pakolaiskeskuksessa, leirinvetäjänä toimimista, festivaalien järjestämistä, maatalous- ja puutarhatöitä sekä vanhustenhoitoa ja virkistystoimintaa. Mikään yksittäinen työtehtävä ei noussut selvästi suosituimmaksi, vaikka lähes jokainen yllä luetelluista tehtävistä mainittiin useammin kuin kerran. Luetellut työtehtävät ovat myös hieman yleistettyjä; esimerkiksi luonnonsuojeluun kuuluu monenlaisia tehtäviä ja vastausten joukosta löytyikin muun muassa eroosion ehkäisemistä mangrovesuolla ja luonnonpuistojen ennallistamista.

Vastausten mukaan ehdottomasti suurin osa matkoista (yhteensä 43 kappaletta) on ollut kestoltaan lyhyitä, kahden tai kolmen viikon matkoja, viisi matkaa oli kestoltaan 4 - 6 viikon mittaisia, 5 - 6 kuukauden mittaisia matkoja oli kuusi ja vuoden pituisen matkan oli tehnyt yksi. Tämä jatkokysymys oli avoin, jolloin vastaukset saivat olla vapaamuotoisia. Ehkä tästä syystä kaikki vastaajat eivät huomanneet kertoa jokaisen matkan kestoa, joten matkojen todellinen määrä on suurempi kuin edellä mainittujen yhteenlaskettu määrä. Siksi tässä kohtaa ei voida laskea luotettavia prosenttiosuuksia.

Vapaaehtoistyömatkojen kohteita löytyy ympäri maailmaa. Suurin osa vastaajien matkoista on suuntautunut Euroopan maihin, mutta matkoja on tehty myös lähes kaikkiin muihin maanosiin. Prosenttiosuuksien laskeminen ei tässäkään tapauksessa ole mielekäästä, sillä kaikki vastaajat eivät maininneet matkojensa kohteita, ehkä epähuomiossa. Etelämantere on ainoa maanosa, jossa kukaan ei maininnut käyneensä vapaaehtoistyössä. Vaikka yleisesti suurin osa vapaaehtoistyömatkoista tehdään kehitysmaihin (Novelli 2005), tämän tutkimuksen kohdalla matkat ovat selvästi suurelta osin suuntautuneet kehittyneempiin Euroopan maihin. KVT:n kansainvälisestä leiritarjonnasta löytyy siis niin sanottuja perusleirejä, joita järjestetään ympäri maailmaa, ja kaukomaiden leirejä, joita järjestetään Aasiassa, Afrikassa ja latinalaisessa Amerikassa. Nämä kaukomaiden leirit ovat hieman perusleirejä haasteellisempia ja esimerkiksi vapaaehtoisille asetetut vaatimukset ja leirin kustannukset poikkeavat perusleireistä. Osallistujilta edellytetään riittävää kielitaitoa, aiempaa työleirikokemusta tai muuta kansainvälistä kokemusta sekä valmennukseen osallistumista. Tämä saattaa osaltaan vaikuttaa tutkimustulokseen.

Vaadituista erityistaidoista kysyessäni esiin nousivat ainoastaan kielitaito (joko paikallisen kielen taito, kun työskennellään esimerkiksi lasten tai vanhusten parissa tai eräässä tapauksessa englanninkielen taito opetustyössä) ja maalaisjärki, jolla pärjää vieraassa kulttuurissa ja vaatimattomammassakin oloissa. Monet mainitsivat myös esimerkiksi hyvän fyysisen kunnon, sosiaalisten taitojen ja normaalien arkipäivän kokemusten, kuten siivoustaitojen, olevan hyödyksi tynteossa.

Haastattelin myös puhelimitse KVT:n työntekijää (31.5.2011) ja tiedustelin hänen näkemystään suosituimmista työleireistä. Hän kertoi työssään huomanneensa, että moni leirille hakija valitsee leirin kohdemaan perusteella ja haastatteluhetkellä suosittu kohde oli Islanti. Suosittuja projekteja, muuallakin kuin Islannissa, ovat olleet festivaalit, joiden järjestäjiksi vapaaehtoisia haetaan. Matkat ovat usein myös lyhytkestoisia, vain muutaman viikon mittaisia. Näistä tiedoista ei kuitenkaan ole numeerista näyttöä, vaan ne perustuvat järjestön työntekijän työssään tekemiin havaintoihin. Haastateltavan havaintojen perusteella

voisi näitä leirille hakijoita kuvata Sylvanin teorian pinnallisen vapaaehtoistyömatkailijan avulla.

Käydessäni läpi vastaajien kertomuksia matkoistaan huomasin useissa samoja piirteitä: monen kohdalla matkan kesto, työnkuva ja usein kohdekin olivat samankaltaisia. Tämä voi johtua työleirien tarjonnasta, sillä leirit voivat olla samojen organisaatioiden koordinoimia. Esiin nousi myös toive useammista vaihtoehtoista pitkäaikaisten vapaaehtoistyöprojektien suhteen; kiinnostusta olisi ollut, mutta sopivaa leiriä ei tarjonnasta vastaajan mukaan löytynyt, ainakaan kyseisellä hetkellä.

Lyhyiden matkojen suosion perusteella suurin osa matkailijoista kuuluisi Sylvanin teorian pinnalliseen vapaaehtoistyömatkailijatyyppeihin ja samaan viittaa myös se, ettei matkoilla juuri vaadita taitoja tai kokemusta. On kuitenkin otettava huomioon, että tällaisen matkan valintaan ei aina vaikuta vain matkailijan motiivit, vaan myös esimerkiksi mahdollisuus irtautua arjesta tai kyseisellä hetkellä tarjolla olevat projektit.

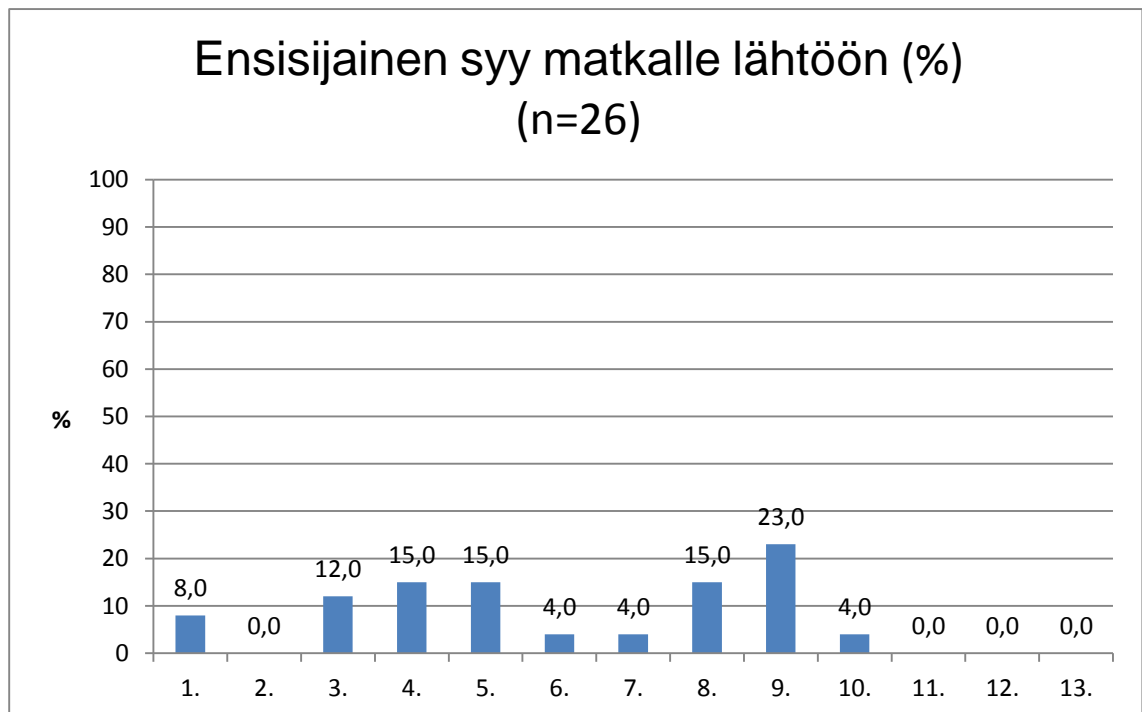
6.15 Syy matkalle lähtöön

Seuraavassa kysymyksessä pyysin vastaajia kertomaan ensisijaisen syyn matkalle lähtöön kartoittaakseni tärkeimpiä motiiveja. Vastaukseksi oli siis mahdollista valita vain yksi valmiiksi annetuista vaihtoehtoista tai määritellä itse jokin muu syy lähtöön. Osasin odottaa kommentteja siitä, että on vaikeaa valita vain yksi syy, sillä taustalla on usein monia tekijöitä. Tarkoitus oli kuitenkin saada vastaajat miettimään, mikä on se tärkein syy, joka heidät saa lähtemään vapaaehtoistyömatkalle. Muotoilin vastausvaihtoehdot pääasiassa McIntoshin ja Goeldnerin, Cromptonin sekä Sylvanin teorioiden pohjalta. Nämä vaihtoehdot sisältävät sekä matkailijaan itseensä liittyviä työntäviä tekijöitä että kohteeseen liittyviä vetovoimatekijöitä.

Tämän kysymyksen kohdalla piti miettiä tarkasti kysymyksen muotoa, sillä suljetut kysymykset antavat vain rajalliset mahdollisuudet syiden erittelyyn (Heikkilä

2001, 56). Päädyin kuitenkin suljettuun kysymykseen ja valmiisiin vastausvaihtoehtoihin, sillä avoimeen kysymykseen vastauksia ei välttämättä olisi tullut ja vastausten luokittelu olisi ollut vaikeaa, kuten Heikkiläkin toteaa (Heikkilä 2001, 56).

Vastausvaihtoehtoja oli yhteensä 13 kappaletta (ne ovat eriteltynä kuvion ohessa) ja hajontaa vastauksissa ilmeni. Tarkemmin prosenttiosuudet ovat esillä kuviossa 14. Suurin osa valitsi syyn, joka liittyy jotenkin heihin itseensä; he etsivät esimerkiksi uutta näkökulmaa elämäänsä tai vaihtelua normaaliin arkeen tai haluavat kehittyä ihmisenä (itsenäistyä, oppia uutta). Egoistinen motiivi viittaa jälleen Sylvanin teorian pinnalliseen tyyppiin ja tarkemmin eriteltynä voidaan todeta syyn liittyvän Cromptonin teorian itsetutkiskeluun ja -arviointiin sekä eskapismiin (ks. myös Graburnin teoria inversiökäyttäytymisestä). Vain kahdeksan prosenttia, eli kaksi vastaajaa, sanoivat syyksi halun auttaa. Tosin suhteellisen paljon kannatusta sai myös vaihtoehto, jossa kohde / projekti on erityisen lähellä vastaajan sydäntä.

KUVIO 14 Ensisijainen syy matkalle lähtöön

Selitteet vaaka-akselin luvuille:

1. Haluan olla avuksi.
2. Haluan tutustua samanhenkisiin ihmisiin.
3. Haluan tutustua kohteen kulttuuriin.
4. Haluan kokeilla jotain tavallisesta elämästäni poikkeavaa.
5. Kohde/Projektin on erityisen lähellä sydäntäni.
6. Projektin liittyy ammattiini/harrastukseeni.
7. Työkokemus on eduksi uran kannalta.
8. Haluan kehittyä ihmisenä (itsenäistyä, tutustua itseeni).
9. Haluan uutta sisältöä / uuden näkökulman elämääni.
10. Tuttavani ovat suositelleet vapaaehtoistyömatkaa.
11. Media on herättänyt kiinnostukseni vapaaehtoistyömatkailuun.
12. Haluan päästä käymään kohteessa.
13. Jokin muu syy.

6.16 Ajatuksia ja kommentteja

Kyselyn kahdessa viimeisessä kohdassa vastaajien oli mahdollista kertoa vapaasti ajatuksiaan sekä matkasta ja vapaaehtoisprojektista että kyselystä yleensä. Monet halusivatkin ilomielin jakaa kokemuksiaan tarkemmin ja suurin osa oli ehdottoman positiivisia, vaikka toki myös negatiivisia kokemuksia löytyi. Matka oli joka tapauksessa unohtumaton kokemus ainakin näille vastaajille. Monet kuvailevat matkaansa kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi, jossa yhdistyy moni tekijä; kulttuureihin ja uusiin ihmisiin tutustuminen, uuden perspektiivin löytäminen elämään, uusien asioiden oppiminen sekä työstä että elämästä yleensä, tunne siitä, että on mukana auttamassa ja edistämässä hyvää asiaa ja jopa eräänlainen henkistyminen. Edellä mainitut asiat esiintyivät vastaajien kertomuksissa useaankin otteeseen. Vaikka matkailijoiden kokemukset eivät varsinaisesti olleet tutkimukseni aiheena, Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry haluaa varmasti myös kuulla matkalla olleiden ajatuksia. Huomio kiinnittyi kuitenkin siihen, että vain muutama vastaaja kuvaillessaan kokemustaan mainitsi positiivi-

seksi asiaksi tunteen siitä, että on ollut avuksi. Muut kysymykseen vastaajat korostivat itseänsä hyödyttäviä asioita, kuten uutta näkökulmaa elämään, uuden oppimista ynnä muuta. Kokemukset siis vastaavat hyvin paljon matkalle lähdön motiivia.

Viimeinen kohta, vastaajien kommentit kyselyä koskien, ei sinänsä ole merkittävä tutkimuksen kannalta, mutta halusin antaa vastaajille mahdollisuuden kertoa mielipiteensä, koska monet sen usein haluavat antaa. Kannustavia kommentteja tuli ja niitä oli ilo lukea, mutta toki hieman aiheellista ja rakentavaa kritiikkiäkin sain kuulla. Seuraavaksi vielä muutamia otteita vastaajien kommentteista koskien vapaaehtoistyömatkoja:

”Aivan loistava tapa nähdä maailmaa, jossa yhdistyy monta arvostamaani näkökulmaa: tutustuu kulttuuriin, voi auttaa, matkailua ’oikeiden ihmisten’ parissa ja lisäksi tutustuu uusiin ihmisiin.” Nainen, 28 – 37 v., Pirkanmaa.

” – Koin ehdottomasti saavani itse enemmän kuin mitä rahana tai työvoimana ’maksoin’. – ” Nainen, 18 - 27 v., Pirkanmaa.

”Kokemus ei ollut parhaimmasta päästä, mutta kaikestahan oppii.” Nainen, 18 - 27 v., Uusimaa.

”En ole elämäni aikana matkustanut kovinkaan paljon enkä ole varsinkaan ollut pitkillä matkoilla, joten kaiken kaikkiaan noin vuoden kestänyt ’reppureissailu’ oli kokemuksena ennen kokematon ja kiehtova. Opin paljon itsestäni ja sain paljon uusia näkökulmia omaan elämään. Olen erittäin hyvilläni siitä, että on olemassa KVT:n kaltaisia järjestöjä, jotka mahdollistavat myös nuoruusiän ohittaneille mahdollisuuden matkustaa vapaaehtoistyötä tehden.” Nainen, 48 - 57 v., Uusimaa.

” – Tämän reissun jälkeen olen täysin vakuuttunut siitä, että tulen tekemään vapaaehtoistyötä jossain muodossa, jossain päin maailmaa lopun ikääni.” Nainen, 18 - 27 v., Uusimaa.

”Kaikki kokemukseni ovat olleet upeita ja todella avartavia. Elämäni on vapaaehtoistyön mukana muuttunut täysin, olen oppinut valtavasti uutta ja tutustunut upeisiin ihmisiin.” Nainen, 28 - 37 v., Varsinais-Suomi.

” – Vapaaehtoistyössä parasta on se, että vaikka itse ei saa palkkaa, saa sellaista henkistä pääomaa, mitä mistään muualta ei voi saada. Työ tuntuisi täysin erilaiselta, jos siitä maksettaisiin, sillä silloin olisi myös tavallaan suuremmat vaatimukset työhön liittyen. Nyt siitä pystyi nauttimaan, sillä se oli täysin vapaaehtoista.” Nainen, 18 - 27 v., Varsinais-Suomi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esittelen tulosten pohjalta tyypillisen vapaaehtoistyömatkailijan profiilin, pohdin mahdollisia kehitysehdotuksia järjestön kannalta ja sovellan tarkemmin teorioita saatuihin tuloksiin. Matkailijaprofiilin esittelyn yhteydessä vastaan johdantoluvussa ja tutkimussuunnitelmassa määrittelemiini tutkimuskysymyksiin. Pohdinnassa käytän myös tukena ja vertailukohteena aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia.

7.1 Matkailijaprofiili

Tutkimukseni tavoitteena oli luoda matkailijaprofiili tyypillisestä suomalaisesta Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry:n kautta vapaaehtoistyöhön lähtevästä matkailijasta. Lisäksi halusin selvittää matkalle lähdön tärkeimpiä motiiveja. Seuraavaksi teen yhteenvedon kyselyn avulla saatujen tulosten pohjalta. Saatujen vastausten vähyyden ja kadon aiheuttaman vääristymän vuoksi on kuitenkin muistettava tietty kriittisyys tuloksien sovelluksessa.

Tyypillinen KVT:n kautta työleirille lähtevä vapaaehtoistyömatkailija on tulosten perusteella 28–37-vuotias uusimaalainen työssäkäyvä nainen, jolla on yliopistotai ammattikorkeakoulutason koulutus ja joka kuuluu vuositulojensa perusteella keskituloisiin. Hän on lapseton sinkku, joka harrastaa monipuolisesti liikuntaa ja kulttuuria.

Hän on matkaillut eri puolilla maailmaa, kokeillen sekä omatoimista että valmismatkoja. Omatoimimatkat ovat kuitenkin hänelle mieluisampi vaihtoehto valinnanvapauden ja itsenäisyyden takia. Useimmiten hän matkustaa vapaaajallaan. Vapaaehtoistyön vuoksi hän on matkustanut ulkomaille jo ainakin kerran. Tyypillisen vapaaehtoistyömatkan kohde sijaitsee Euroopassa ja työleiri kestää kaksi viikkoa. Aiempaa työhön liittyvää kokemusta tarvitaan harvemmin. Työtä voisi kuvailla sosiaalisesti työksi; se on useimmiten ihmisten parissa toimimista, esimerkiksi lasten hoitoa, opetustyön avustusta tai vanhusten virkistystoimintaa.

Vaikka vapaaehtoistyö on osa myös hänen tavallista arkeaan, on tärkein motiivi matkalle lähtöön kuitenkin egoistinen, esimerkiksi uuden sisällön tai näkökulman etsiminen elämään. Toki monelle päätös lähteä on useamman syyn summa. Iso-Britannian tilastojen mukaan varsinkin nuoret vapaaehtoistyömatkailijat hakevat matkalta uraa edistäviä kokemuksia (Novelli 2005, 186, 195). Tämän tutkimuksen vastaajien keskuudessa, vaikka suurin osa olikin nuoria aikuisia, oman uran edistäminen vapaaehtoistyömatkailun avulla ei saanut merkittävää kannatusta ainakaan tärkeimpänä motiivina, mutta sitä ei sovi sulkea pois. Isommassa otannassa ja tarkasteltaessa useampia motiiveja tämä voisi nousta merkittäväksi syyksi matkalle lähtöön. Halu auttaa oli tärkein motiivi vain kahdelle vastaajista, mutta jälleen useampia motiiveja tarkasteltaessa se saattaisi saada enemmän kannatusta.

Aiempien tutkimusten valossa tyypillinen vaihtohtomatikailija on korkeasti koulutettu, hyvätuloinen, vanhempi ihminen, joka haluaa matkoillaan oppia uutta, kokea aitoja asioita, matkustaa pienissä ryhmissä tyypillisten turistialueiden ulkopuolella ja on valmis näkemään vaivaa ja myös maksamaan enemmän, kunhan vain rahat menevät hyvään tarkoitukseen. Matkailija kaipaa nimenomaan myös älyllistä haastetta ja haluaa oppia uusia asioita ja näin tehdä matkailukokemuksesta kokonaisvaltaisemman. (Williams 1990; Kerr 1991; Eagles 1992.) Nämä tutkimustulokset siis koskevat vaihtohtomatikailijoita yleisesti, mutta osalla luetelluista piirteistä vastaa myös tutkimukseni mukaan tyypillisen vapaaehtoistyömatkailijan piirteitä.

7.2 Pohdintaa matkailijaprofiilin pohjalta

Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry:n työntekijän mukaan järjestön jäsenmäärä on viime vuosien ajan pysynyt lähes samana. Suomalaisen tekemästä vapaaehtoistyöstä, motiiveista ja asenteista tehtyjen tutkimusten mukaan (ks. esim. Grönlund 2010, Pessi & Saari 2006) innostusta vapaaehtoistyöhön löytyisi, mutta suomalaisia tulisi rohkaista mukaan. KVT:kin voisi löytää uusia jäseniä, jotka ovat valmiita tarjoamaan apuaan niin kotimaassa kuin ulkomaisilla työleireillä.

Kyselyyn vastaajista ehdottomasti valtaosa on naisia. Myös aiempien tutkimusten mukaan suurin osa vapaaehtoistyömatkailijoista on naisia (ks. esim. Tourism Research and Marketing 2008). Harvemmin on tutkittu syitä tähän, mutta ainakin Van Aalten on selvittänyt vuonna 2010 hollantilaisten, ulkomailla työskennelleiden vapaaehtoisten motiiveja nimenomaan eri sukupuolten näkökulmasta. Lyhyesti tutkimuksen tuloksista voi sanoa, että vapaaehtoistyön ajatellaan usein olevan sosiaalista ja tunteisiin vetoavaa (esimerkiksi lasten ja eläinten parissa työskentelyä) ja naisiin liitetään yleisesti huolehtivaisuus, joten siksi he osallistuvat useammin projekteihin. Miehet, varsinkin nuoret, kaipaivat enemmän aktiviteetteja ja toimintaa. Monet vapaaehtoisprojektit sisältävät kyllä toimintaa, mutta ennakoasenteet ja tietämättömyys saavat miehet valitsemaan usein toisenlaisen vaihtoehdon matkalleen. (Van Aalten 2010, 60.)

Mahdollista on tietysti, että perusjoukossa miesten suhteellinen osuus on suurempi, mutta he eivät vain vastanneet kyselyyn. On kuitenkin hyvä miettiä, miten myös miehiä saisi enemmän innostettua vapaaehtoistyömatkailuun. Vastaa- jien kuvausten ja KVT:n leiritarjonnan perusteella toimintaa on tarjolla. Tiedot- tamalla ja henkilökohtaisesti mukaan rohkaisemalla myös miehiä saisi ehkä in- nostettua mukaan. Järjestön paikallisryhmätoiminta voisi olla tässä avainase- massa; tiedotus, tapahtumat ja perinteinen ”puskaradio” ovat hyviä keinoja tie- toisuuden lisäämiseksi. Myös verkostoituminen ja aktiivinen yhteistyö muiden tahojen kanssa lisää tietoisuutta.

Tulosten mukaan tyypillinen vapaaehtoistyömatkailija asuu Uudellamaalla, mikä ei ole yllätys, sillä järjestön toiminta painottuu eteläiseen Suomeen. Lisäksi tut- kimukseen vastanneista vapaaehtoistyömatkailijoista huomattava osa asuu maakunnissa, joissa järjestetään paikallisryhmätoimintaa. Toki muualtakin Suomesta jäseniä löytyy, mutta kaikkea potentiaalia ei varmasti vielä ole hyö- dynnetty. Vaikkei varsinaista paikallisryhmätoimintaa muualle pystyttäisikään järjestämään, voisi tietoisuutta järjestön olemassaolosta ja toiminnasta lisätä näilläkin seuduilla. Keinona voisi olla esimerkiksi tapahtumissa ja oppilaitoksis- sa vierailu, riippuen tietenkin ikäryhmästä, jota halutaan tavoittaa. Uusien jäse- nien myötä myös aktiivista paikallistoimintaa voisi syntyä muuallekin Suomeen.

Varmasti löytyy myös ihmisiä, sekä miehiä että naisia, jotka olisivat kiinnostuneita vapaaehtoistyömatkailusta, mutta eivät tiedä miten sellaiselle pääsee. Todennäköisesti on myös ihmisiä, jotka kaipaavat vaihtelua matkailun suhteen tai muuten etsivät uusia kokemuksia, mutta eivät vielä tiedä tällaisesta vaihtoehdosta. Lisäksi voi olla ihmisiä, joilla on ennakkoluuloja ja negatiivisia mielikuvia vapaaehtoistyömatkailua kohtaan. Näissäkin tapauksissa paikallisryhmätoiminnalla voisi löytyä uusia jäseniä, jotka haluavat tarjota apuaan, joko Suomessa tai ulkomailla vapaaehtoisena.

Sekä tutkimustulosten että järjestön työntekijän havaintojen mukaan siis lyhyet matkat ovat tällä hetkellä suosituimpia. Tämä ei välttämättä johdu yksiselitteisesti pinnallisista motiiveista, vaan syynä saattaa olla vapaaehtoisten mahdollisuus käyttää aikaa. Erityisesti työssäkäyvillä (myös suurin osa vastaajista) voi ajallisesti pidemmälle matkalle lähteminen olla vaikeaa, vaikka halua löytyisikin. Lyhyet projektit antavat siis useammille mahdollisuuden tarjota apuaan ja niitä ei siksi tule väheksyä.

Lisäksi tyypillinen vapaaehtoistyömatka suuntautuu Eurooppaan ja työ on usein sosiaalista työtä, johon ei vaadita aiempaa kokemusta. Työtehtävien suhteen valinnanvaraa kuitenkin löytyy projektien tarjonnasta; sen osoittaa jo näinkin pienessä joukossa työnkuvien monipuolisuus. Myös kohteita löytyy ympäri maailmaa. Varsinkin nuorten vapaaehtoistyömatkailijoiden kannalta se, ettei kokemusta vaadita, on vain positiivinen asia. Kaikille sitä ei ole ehtinyt kertyä, mutta halua osallistua vapaaehtoistyöhön löytyy kuitenkin. Ottaen huomioon tämän ja ajankäytön rajalliset mahdollisuudet, Sylanin teorian määritelmä pinnallisesta vapaaehtoistyömatkailijasta saattaa joissain tapauksissa olla liian mustavalkoinen.

7.3 Tulosten sovellusta teorioihin

Tässä alaluvussa sovellan aiemmin esittelemiäni teorioita tarkemmin tutkimuksesta saatuihin tuloksiin. Selvä enemmistö tutkimukseen osallistuneista KVT:n jäsenistä vastaa tekemiensä vapaaehtoistyömatkojen perusteella Sylanin teo-

rian (1985) pinnallista vapaaehtoistyömatkailijatyyppejä. He suosivat kestoiltaan lyhyitä matkoja, joilla ei tarvita erityistaitoja tai aiempaa kokemusta ja tärkein motiivi matkalle lähtöön on egoistinen. Toki lyhytkestoisen matkan valintaan voi vaikuttaa myös projektien tarjonta ja mahdollisuus käyttää aikaa, kuten jo aiemmin on pohdittu. Vaikka yksittäisen henkilön työpanoksen vaikutusta paikalliseen väestöön tai ympäristöön on vastauksien perusteella hankala luotettavasti arvioida, voidaan enemmistöä projekteista pitää merkittävänä myös paikallisten kannalta. Osallistujien aktiivisuutta ja projektin ulkopuolisten tekijöiden vaikutusta matkan valintaan on myös vaikea arvioida vastausten perusteella, joten ne on tässä tapauksessa jätettävä huomiotta. Myös KVT:n työntekijän näkemys suosituimmista työleireistä ja valintakriteereistä tukee päätelmää; leiri valitaan usein kohdemaan perusteella, suosituimpia ovat olleet lyhyet matkat ja työnkuvista yksi suosituimmista oli haastatteluhetkellä festivaalien järjestäminen, joka paikallisen yhteisön näkökulmasta ei välttämättä ole kovin merkittävää.

Plogin teoriaan (1974) verrattaessa vastaajista löytyy paljon allosentrikon piirteitä; he ovat avoimia uusille asioille, ovat valmiita näkemään vaivaa unohtumattomien kokemusten vuoksi, eivät odota lomaltaan viiden tähden palvelua, vaan ovat valmiita tinkimään mukavuuksista ja pyrkivät välttämään perinteisiä turistirysiä. Lähes kaikki pitävät omatoimimatkaileua parempana vaihtoehtona kuin valmismatkoja, sillä he kaipaavat matkoillaan tiettyä vapautta ja itsenäisyyttä sekä mahdollisuutta tutustua vieraaseen kulttuuriin ilman ympäröivää turistijoukkoa. Toisaalta jo se, että moni on ollut myös valmismatkoilla, kertoo psykosentrististä piirteistä, joten voimme useiden kohdalla puhua midsentrikosta tai lähes allosentrikosta. Myös yksittäinen matkailija saattaa käyttäytyä joskus allosentrikon tavoin, toisinaan psykosentrikon, kuten nämäkin vastaajat.

Cohenin luokitteluun perustuen voidaan sanoa vastaajien omaavan sekä tutkimusmatkailijan että ajalehtijan piirteitä. Jälleen tätä puoltaa vastaajien rohkeus lähteä tuntemattomiinkin kohteisiin ennakkoluulottomasti ja halu järjestää matkansa itse. He haluavat etsiä autenttisia ympäristöjä ja päästä lähemmäs paikallisten elämää kuin mitä turistikohteissa pääsisi. Toisaalta ainakin osa vastaajista matkailee tai on matkaillut joskus kuten yksilöllinen massaturisti. Mitä paikalliseen kulttuuriin sulautumiseen tulee, tosiasiasa monessa tapauksessa voi

käydä niin, että projektiin osallistuneista tulee tiivis yhteisö, joka liikkuu yhdessä ja oleskelee pääosin keskenään. Tällaisessa tilanteessa voi paikalliseen kulttuuriin tutustuminen olla hankalampaa kuin yksin tai pienessä porukassa. Eräskin vastaaja sanoi tavanneensa leirillä ihmisiä, jotka tulivat eri maista osallistua seen työhön ja heistä tuli hyviä ystäviä, mutta paikallisiin tutustumisesta hän ei kertomuksessaan maininnut.

McIntoshin ja Goeldnerin luoma teoria (1988) luokittelee matkailijan tarpeita ja sen avulla voidaan tutkia sitä, miksi matkailijat valitsevan juuri tietyn matkan. Tätä teoriaa apuna käyttäen selvitin vapaaehtoistyömatkailijoiden ensisijaista syytä matkalle lähtöön. Vastaukset olivat hyvin vaihtelevia, eikä tiettyä vastausvaihtoehtoa noussut ylitse muiden. Jonkin verran kannatusta sai kuitenkin halu tutustua kohteen kulttuuriin, joka kuuluu teorian toiseen ryhmään eli kulttuuritekkijöihin. Hieman kannatusta saivat myös vaihtoehdot, jotka koskivat työtä ja harrastuksia, tietojen syventämistä ja näin myös mahdollista uralla etenemistä. Nämä tekijät kuuluvat teorian neljänteen ryhmään eli status- ja arvostustekijöihin. Huomattavasti kannatusta saivat vaihtoehdot, jotka koskivat halua kehittyä ihmisenä, saada uusi näkökulma elämään ja kokea jotain tavallisesta elämästä poikkeavaa. Nämä vaihtoehdot perustuvat enemmänkin Sylvanin teoriaan ja puoltavat vastaajien egoistisia motiiveja; kaikki liittyvät matkailijaan itseensä ja tämän henkilökohtaiseen kehitykseen.

McIntoshin ja Goeldnerin teorian pohjana on psykologian oppikirjoista tuttu Maslow'n tarvehierarkia, jota ei varsinaisesti ole kehitetty matkailijan motivaatiotekijöiden selvittämiseen. Myös matkailua ja matkailijoita tutkittaessa tämä teoria on kuitenkin käyttökelpoinen, sillä ihmisten matkailutottumukset voivat kertoa paljon hänen psyykestään. Kuten Brownkin (2005) pohtii, tarvehierarkiaan viitaten, matkailun tavoite on hierarkian viides eli itsensä toteuttamisen taso. Näin hän toteaa vapaaehtoistyömatkailijoiden motiiveja koskevassa artikkelissaan. Hänen mukaansa matkailija haluaa etsiä itseään ja luoda itsestään uuden kuvan. (Brown 2005, 479–496.) Kyselyyn vastanneista 15 prosenttia sanoi lähdön tärkeimmäksi syyksi halun kehittyä ihmisenä, tutustua itseensä ja itsenäistyä. Matkustelu ylipäättään on mielekästä vasta silloin, kun hierarkian

alemmat tasot eli ihmisen perustarpeet on täytetty ja henkisten tarpeiden täyttäminen tulee ajankohtaiseksi.

Cromptonin teoriaa sosio-psykologisista työntävistä tekijöistä (1979) sovellettaessa, ensimmäisenä huomio kiinnittyy itsetutkiskeluun ja -arviointiin. Yhteensä 38 prosenttia vastanneista sanoo tärkeimmäksi syyksi matkalle lähtöön uuden näkökulman tai sisällön etsimisen elämään ja halun kehittyä ihmisenä, sekä tutustua itseensä. Itsetutkiskelun ja -arvioinnin voi siis tämän perusteella sanoa olevan yksi vapaaehtoistyömatkailijaa motivoivista tekijöistä. 15 prosenttia vastanneista sanoi myös etsivänsä jotain tavallisesta elämästään poikkeavaa, joka on selvästi eskapismia, eli halua paeta normaalia elinympäristöä hetkeksi. Eräs tutkimukseeni osallistuneista henkilöistä sanoi nauttineensa työstä, koska se oli täysin vapaaehtoista. Hänen mukaansa suhtautuminen olisi ollut erilaista, jos työstä olisi maksettu; silloin vaatimukset ja vastuu olisivat olleet suuremmat. Tämä vastaa Cromptonin ajatusta mielen rentoutumisesta. Muille Cromptonin teorian työntäville tekijöille en tutkimustuloksista löytänyt tukea, mutta on hyvin mahdollista ja jopa todennäköistä, että myös ne motivoivat vapaaehtoistyömatkailijaa lähtöön, onhan päätös lähteä usein monen motivoivan tekijän summa. Vastaukset tukevat siis jonkin verran myös Graburnin teoriaa inversiökäyttäytymisestä (1983). Teorian mukaan matkailija haluaa lomallaan paeta normaalia elinympäristöään ja arkeaan. Samanlaisesta pakenemisesta puhuu myös muun muassa Crompton teoriassaan. Maisemanvaihdos on ehkä tyypillisintä pakenemista, mutta sellaiseksi voidaan lukea myös halu tehdä jotain täysin erilaista, muuttaa elämänrytmiään ja kokea seikkailuja matkan aikana. Vapaaehtoistyömatka sisältää parhaimmillaan nämä kaikki piirteet.

8 LOPUKSI

Viimeisessä luvussa pohdin tutkimukseni edetessä esiin nousseita uusia mahdollisia tutkimusaiheita ja arvioin työtäni kokonaisuutena sekä koko prosessia. Pohdin myös tulosten yleistettävyyttä ja hyötyä Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry:lle.

8.1 Uusia tutkimusaiheita

Työtä tehdessäni ja erityisesti vastauksia käsitellessäni esille nousi monia asioita, joihin olisi ollut mielenkiintoista paneutua enemmän. Esimerkiksi vastaajien matkailuhistorian ja kasvu ympäristön vaikutusta vapaaehtoistyömatkan valintaan olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin. Myös matkailijoiden kokemukset ja se, miten vapaaehtoistyö heidän elämäänsä on vaikuttanut, ovat aiheita, joista tutkittavaa löytyisi. Oman työni kannalta näiden aiheiden sisällyttäminen työhön olisi tehnyt siitä liian laajan. Se olisi myös muuttanut tutkimukseni luonteen, sillä kyselylomake ei ehkä olisi mielekkäin tapa näiden asioiden tutkimiseen, vaan esimerkiksi haastattelu.

Mieleeni tuli myös kysymys siitä, miten media ja trendit ovat vaikuttaneet vapaaehtoistyömatkailun suosioon. Matkailualallakin trendien vaikutus on selvää; esimerkiksi television matkailuohjelmat, -blogit ja -lehdet kertovat alan tämänhetkisistä trendeistä ja luovat uusia. Enää ei riitä tavallinen pakettimatka aurinkorannalle lentoineen ja majoituksineen, vaan matkailijat hakevat jotain erikoisempaa ja yksilöllisempää vaihtoehtoa. Sellainen voisi esimerkiksi vapaaehtoistyömatka olla. Halu löytää uusia vaihtoehtoja ja kokemuksia oli aistittavissa myös talven 2011 Matkamessuilla Helsingissä.

8.2 Prosessin arviointia

Olen tyytyväinen opinnäyteprosessiini kokonaisuutena, vaikka vastauksien pieni määrä vaikeutti luotettavan tutkimuksen tekoa. Siitä huolimatta, että määrä

edustaakin lähes yhdeksää prosenttia koko perusjoukosta, on huomioitava, että pienessä määrässä yksikin vastaus voi vääristää tulosta ja siksi luotettavien yleistysten tekeminen on vaikeaa. Tämä vaikuttaa siis tutkimuksen reliabiliteettiin, eli kykyyn tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia; pienessä vastausmäärässä sattumanvaraisten tulosten määrä on todennäköisempi (Heikkilä 2001, 187).

Tuloksia voidaan kuitenkin pitää ainakin suuntaa antavina. Niin yritysmaailmassa kuin tällaisessa voittoa tavoittelemattomassa toiminnassakin on tärkeää tuntea kohderyhmä ja mikä heitä kiinnostaa. Eriyisen tärkeää kohderyhmän tunteminen on sellaisten projektien kannalta, joiden toteuttaminen riippuu vapaaehtoisten työpanoksesta. Toivon, että tutkimuksessa kuvailtu matkailijaprofiili auttaa järjestöä esimerkiksi uusien projektien ja yhteistyökumppaneiden etsimisessä ja omien projektien kehittämisessä. Myös uusien jäsenten ja vapaaehtoistyömatkailusta kiinnostuneiden löytämisessä tuloksia voi hyödyntää.

Suosituimpia projektivaihtoehtoja ovat tällä hetkellä lyhyet, parin viikon mittaiset matkat, mutta esiin nousi myös toive ajallisesti pidempien projektivaihtoehtojen tarjonnan laajentamisesta. Järjestö sai toiminnastaan myös kiitosta; luotettavan tahon avustuksella on kynnyks lähtöön matalampi, varsinkin ensikertalaisilla, mutta myös kokeneemmilla vapaaehtoistyömatkailijoilla. Järjestö tekee arvokasta työtä ja auttamalla ihmisiä löytämään heille sopivan matkavaihtoehdon se on mukana tietoisuuden lisäämisessä, vapaaehtoisuuteen kannustamisessa ja hienojen kokemusten luomisessa.

Tuloksien yleistäminen koskemaan kaikkia suomalaisia vapaaehtoistyömatkailijoita ei ole mielekäästä, sillä tässä tutkimuksessa kohteena olivat vain Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry:n jäsenet. Eri järjestöjen arvot ja toimintaperiaatteet vaikuttavat siihen, millainen on tyypillinen jäsen. Jotkut järjestöt esimerkiksi toimivat erityisesti nuorten parissa ja lähettävät heitä vapaaehtoistyömatkoille. Tällöin matkailijaprofiili on luonnollisesti erilainen. Huomioitava on myös ne vapaaehtoistyömatkailijat, jotka lähtevät itsenäisesti työhön.

Opinnäyteprosessi oli opettavainen, monessakin mielessä. Opin luonnollisesti paljon uutta itse aiheesta paneutumalla teoriaan ja jo saatuun tutkimustietoon.

Vastaukset ja matkailijoiden kokemukset olivat myös mielenkiintoista luettavaa. Itse en ole vapaaehtoistyömatkalla käynyt, mutta voisin hyvinkin joskus lähteä vastaajien positiivisten kokemusten rohkaisemana. Joillekin vapaaehtoistyömatka on ollut selvästi elämää mullistava kokemus, joka on saanut heidät omien sanojensa mukaan jopa asennoitumaan elämään uudella tavalla ja vapaaehtoistyöstä ja sen vuoksi matkustamisesta on tullut osa elämää. Elämää mullistavia kokemuksiaahan monet matkaltaan haluavat, joten vapaaehtoistyömatka voisi olla kokeilun arvoinen.

Myös tutkimuksen teko ja opinnäytteen kirjoitusprosessi olivat haastavia ja opettavaisia kokemuksia. Prosessi vaati aikaa ja työtä, kärsivällisyyttä ja kriittisyyttä, mutta se oli toisaalta myös palkitsevaa. Prosessin edetessä huomasin myös asioita, joita olisi pitänyt ehkä tehdä toisin. Huomatessani puutteita ja keksiesäni uusia näkökantoja asiaan ymmärsin myös ajatteluni kehittyneen ja opineeni tutkimusprosessista. Mielestäni aihe on entistä kiinnostavampi nyt, kun siihen tutustui tarkemmin ja toivonkin, että aihe herättää kiinnostusta myös muissa ja ideoita uusiin tutkimuksiin.

LÄHTEET

- Broad, S. & Jenkins, J. 2008. Gibbons in Their Midst? Conservation Volunteers' Motivations at the Gibbon Rehabilitation Project, Phuket, Thailand. Teoksessa Van Aalten, P. 2010. Motivations of Volunteer Tourists: From A Gendered Perspective. Wageningen: Wageningen University.
- Brown, S. 2005. Travelling with a Purpose: Understanding the Motives and Benefits of Volunteer Vacationers. *Current issues in Tourism*, 8(6), 479–496.
- Eagles, P.F.J., Ballantine, J.L. ja Fennel, D.A. 1992. Marketing to the ecotourist: Case studies from Kenya and Costa Rica.
- Eronen, O. 1996. Johtamisilmapiirimittarin muodostaminen henkilöstön ilmapii-riarvioista. Tampereen yliopisto. Psykologian laitos. Pro gradu -tutkielma. <http://www.uta.fi/laitokset/psyk/tutkimus/gradut/eronen/index.htm>
- Harju, A. 2009. Kansalaisyhteiskunnan aika on nyt. Päivitetty 11.2.2010. Luettu 1.9.2011. <http://www.kansalaisfoorumi.fi/kansalaisyhteiskunta/kansalaisyhteiskunnan-aika-on-nyt.html>
- Heikkilä, T. 2001. Tilastollinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Henderson, K. A. 1984. Volunteerism as Leisure. *Journal of Voluntary Action Research*, 55-63.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry. 2011. Luettu 14.3.2011. <http://www.kvtf Finland.org>
- Kansainvälinen vapaaehtoistyö ry:n työntekijä. Haastattelu 31.5.2011. Haastattelija Nousiainen, M. Litteroitu.
- Kerr, J. 1991. Making dollars and sense out of ecotourism/nature tourism. Cranberra: Bureau of Tourism Research.
- Konttinen, E. 2011. Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimuspor-taali. Kolmas sektori. Luettu 30.9.2011. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>
- Novelli, M. 2005. Niche Tourism: contemporary issues, trends and cases. Ox-ford: Elsevier.
- Nylund, M. 2008. Vapaaehtoisuuden arvot ja motiivit. Teoksessa Hakkarainen, O. & Kontinen, T. (toim.) Vapaaehtoisuus kehitysyhteistyössä. Kehitysyhteis-työn palvelukeskus. Helsinki: Art-Print Oy.

Pessi, A. B. & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Raha-automaattiyhdistys. Avustustoiminnan raportteja 23. Helsinki: Yliopistopaino.

Pessi, A. B. & Saari, J. 2008. Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Artikkelissa Kuvaja, S. 2011. Luettu 20.9.2011.
<http://www.kansalaisfoorumi.fi/vapaaehtoistoiminta/hyvae-tahto.html>

Suomen punainen risti. 2011. Luettu 24.2.2011.
http://www.redcross.fi/punainenristi/suomenpunainenristi/fi_FI/

Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttötutkimus [verkkojulkaisu]. 2009. Osallistuminen ja vapaaehtoistyö 2009. 2. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen, epävirallinen auttaminen ja luottamus . Helsinki: Tilastokeskus Päivitetty 16.9.2011. Luettu 27.9.2011.
http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_kat_002_fi.html.

Swarbrooke, J & Horner, S. 2007. Consumer behavior in tourism. Oxford: Elsevier.

Tilastokeskus. 2011. Tietoa tilastoista. Käsitteet ja määritelmät.
<http://www.stat.fi/meta/kas/matkailija.html>

Tomazos & Butler. 2009. Volunteer Tourism: The New Ecotourism? *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 20(1), 196-211.

Tourism Research and Marketing. 2008. Volunteer tourism: A global analysis. Barcelona: Atlas. Tiivistelmä. Luettu 9.6.2011. http://www.atlas-webshop.org/epages/61492534.sf/en_GB/?ObjectPath=/Shops/61492534/Products/ATL_00073

Ulkoasiainministeriö. 2006. Mitä tarkoitetaan kestäväällä kehityksellä? Päivitetty 17.9.2010. Luettu 21.2.2011
<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=32099&contentlan=1&culture=fi-FI>

Urry, J. 2002. *The Tourist Gaze*. Toinen painos. Lontoo: SAGE Publications Ltd.

Van Aalten, P. 2010. *Motivations of Volunteer Tourists: From A Gendered Perspective*. Wageningen: Wageningen University. <http://edepot.wur.nl/142523>

Vilka, H. 2005. *Tutki ja kehitä*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
 Voluntourism.org. 2011. What is voluntourism? Luettu 22.9.2011.
<http://www.voluntourism.org/inside.html>

Vuoristo, K-V. 1998–2000. *Matkailun muodot*. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Wearing, S. 2002. Volunteer tourism : Experiences That Make a Difference. CABI Publishing.

Williams, P. 1990. Ecotourism management challenges. Travel Review. Washington D.C.

Wilson J. 2000. Volunteering. Annual Review of Sociology, 26, 215-240.

World Tourism Organisation UNWTO. 2011. International Tourism 2010: Multi-speed recovery. Julkaistu 17.1.2011. Luettu 15.5.2011.
http://85.62.13.114/media/news/en/press_det.php?id=7331&idioma=E

LIITTEET

LIITE 1

SAATEKIRJE

Hei kaikki vapaaehtoistyömatkailusta kiinnostuneet,

olen Mari Nousiainen ja opiskelen matkailun restonomiksi Tampereen ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötäni vapaaehtoistyömatkailusta ja ihmisistä, jotka lähtevät matkalle osallistuakseen vapaaehtoistyöhön. Pyrin selvittämään matkalle lähtevien ihmisten matkailijaprofiilia (ikä- ja sukupuolijakaumaa, perhesuhteita, koulutusta, työtä yms.) sekä vapaaehtoistyöhön lähdön syitä. Teen yhteistyötä KVT Finland -järjestön kanssa. Tutkimuksen tuloksia käytetään hyödyksi järjestön toiminnassa.

Jos olette käyneet vapaaehtoistyömatkalla / osallistuneet työleirille ulkomailla tai vasta suunnittelette matkaa, pyydän teitä osallistumaan tutkimukseeni. Toivonkin, että vastaisitte linkistä avautuvaan kyselyyn. Vastaaminen vie aikaa noin 15 minuuttia. Vastaamisen jälkeen muistakaa tallentaa vastauksenne. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä kenenkään henkilöllisyys tule valmiista työstä paljastumaan.

Viimeinen vastauspäivä on su 29.5.2011, johon mennessä toivon teidän vastaavan kyselyyn.

Kiitos, että olette mukana tutkimukseni teossa!

Ystävällisin terveisin

Mari Nousiainen

Tampereen ammattikorkeakoulu

2 (5)

4. Koulutustaso

Valitse korkein aste, jonka olet suorittanut

Peruskoulu (kansa- ja keskikoulu) ___
 Lukio/Ammattikoulu ___
 Yliopisto/Ammattikorkeakoulu ___
 Jokin muu ___

5. Ammatti /työ

Valitse sopiva vaihtoehto

Olen opiskelija ___
 Olen työssä ___ Ammatti? _____
 Olen tällä hetkellä työtön___
 Olen eläkkeellä ___

6. Vuositulot

Tulosi vuosittain

0-9 999 € ___
 10 000 € - 19 999 € ___
 20 000 € - 29 999 € ___
 30 000 € - 39 999 € ___
 40 000 € - ___

7. Harrastukset (mainitse max. 3)

_____

8. Parisuhde

Olen parisuhteessa ___
 En ole parisuhteessa ___

9. Lapset

Onko sinulla lapsia, jotka asuvat vielä samassa taloudessa kanssasi?

On ___
 Ei ole ___

(jatkuu)

MATKAILU

10. Olen aiemmin matkaillut (saa valita useampia vaihtoehtoja)

Euroopassa	___
Afrikassa	___
Aasiassa	___
Pohjois-Amerikassa	___
Etelä-Amerikassa	___
Australiassa	___
Oseaniassa	___
Etelämantereella	___
<u>Vain</u> kotimaassa	___

11. Matkan tarkoitus

Useimmiten matkustan vapaa-ajalla ___ työn vuoksi ___

12. a) Olen ollut valmismatkoilla ___
omatoimimatkoilla ___
molemmilla ___

b) Jos vastaus edelliseen kysymykseen oli "molemmilla", kumpi kahdesta ensimmäisestä vaihtoehdosta on Sinulle mieluisampi? Miksi?

VAPAAEHTOISTYÖ

13. Teetkö vapaaehtoistyötä myös normaalissa arjessasi?

Kyllä teen___ En tee___

(jatkuu)

4 (5)

14. Vastaa kohtaan (a), b) tai c)), joka vastaa omaa tilannettasi

a) En ole vielä ollut vapaaehtoistyömatkalla, harkitsen / suunnittelen vasta matkaa.

Millainen matka / työleiri on suunnitteilla? (lyhyt kuvaus työstä, matkan kesto, kohde, tarvitaanko työssä erityistaitoja tai aiempaa kokemusta?)

---

b) Olen ollut vapaaehtoistyömatkalla kerran.

Millainen matka oli? (lyhyt kuvaus työstä, matkan kesto, kohde, tarvittiinko työssä erityistaitoja tai aiempaa kokemusta?)

---

c) Olen ollut vapaaehtoistyömatkalla useammin kuin kerran.

Kuinka monta kertaa?

Millaisilla matkoilla? (lyhyt kuvaus työstä, matkan kesto, kohde, tarvittiinko työssä erityistaitoja tai aiempaa kokemusta?)

---

15. Miksi lähdit / lähdet mukaan työleirille? Valitse ensisijainen vaihtoehto (tärkein syy) ja merkitse se.

1. Haluan olla avuksi. _____

2. Haluan tutustua samanhenkisiin ihmisiin. _____

3. Haluan tutustua kohteen kulttuuriin. _____

4. Haluan kokeilla jotain tavallisesta elämästäni poikkeavaa. _____

5. Kohde / Projekti on erityisen lähellä sydäntäni. _____

6. Projekti liittyy ammattiini / harrastukseeni. _____

7. Työkokemus on eduksi uran kannalta. _____

(jatkuu)

5 (5)

8. Haluan kehittyä ihmisenä (itsenäistyä, tutustua itseeni). —
9. Haluan saada uutta sisältöä / uuden näkökulman elämäni. —
10. Tuttavani ovat suositelleet vapaaehtoistyömatkaa. —
11. Media on herättänyt kiinnostukseni vapaaehtoistyömatkailuun. —
12. Haluan päästä käymään kohteessa. —
13. Jokin muu syy —

16. Ajatuksia matkasta / projektista? Sana on vapaa.

---

17. Kommentteja koskien kyselyä.

Kiitos vastauksistasi!